Anul XXVII Februarie 1937 Nr. 2

REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ŞTIINŢA ŞI VIAŢA BISERICEASCĂ

Redactor: Prof. GRIGORIE T. MARCU

SEXTIL PUŞCARIU

De Diacon GRIGORIE T. MARCU
Profesor la Academia teologică „Andreiană"

Pentru obştea celor cari i-au sărbătorit Duminecă 17 Ianuarie a. c. cele şase decenii puse în slujba idealului de închegare şi înălţare a neamului ce ni l-a dat, Sextil Puşcariu a fost rând pe rând bărbatul care până nu împlinise treizeci de ani a fost chemat la masa verde a „nemuritorilor" dela Academia Română, filologul de-o uimitoare preciziune ştiinţifică, executorul testamentului marelui Haşdeu, ctitorul faptic al Universităţii Ardealului unit cu trunchiul din care l-au despicat străinii, savantul pe-a cărui făptură şi seriozitate profesională se opresc cu respect învăţaţii Occidentului pretenţios, omul de litere din coloanele de graţioasă cultură românească ale „Luceafărului", dascălul răsfăţat de generaţii întregi de învăţăcei care-l admiră, animatorul bucovinenilor întorşi de 1918 cu faţa spre Bucureşti şi unul din cei mai buni şi mai curaţi cu inima fii ai Bisericii noastre dreptcredincioase.

Pentru aceasta din urmă, pentru toţi cei cari o slujesc şi îi preţuesc chemarea şi povaţa, Sextil Puşcariu e capul de coloană al trupei diamantine de intelectuali cu simţire ortodoxă şi cu prestigiu înalt cari s'au înrolat la 5 Martie 1933 sub praporul ei isbăvitor. Dacă ni s'ar permite o comparaţie, am spune că Sextil Puşcariu, în rândurile intelectualilor activi pentru *ideea* ortodoxă ocupă acelaş loc pe care-l cinsteşte în trupa mecenaţilor actuali — adică între intelectualii bogaţi în *faptă* ortodoxă — doctorul trupurilor suferinde din albul spital dela Reghin şi ctitorul atâtor opere de binefacere care-i Dr. Eugen Nicoară.

Din clipa în care entuziasmul fără pereche al ierarhilor Bisericii noastre, unit cu însufleţirea miilor de intelectuali de pe întreg pământul Ardealului, l-au chemat la cârma Frăţiei Ortodoxe Române, Sextil Puşcariu a păşit într'o nouă ipostază a vieţii sale. Strădalnic în cele ale ştiinţei lumii acesteia, Domnia Sa nu cunoaşte şovăiala când ridică glas în probleme de ordin religios. Cuvântările Domniei Sale rostite la congresele generale ale F.O.R.-ului, conţin adevăruri definitive. Nu-i un om care pozează în demnitatea la care l-a chemat intelectualitatea ortodoxă. Domnia Sa a făcut din scaunul de înaintestătător al F.O.R.-ului un laborator pentru slava celor mai presus de fire. Toată atitudinea Domniei Sale e aceea a unui bun român întregit de-un fierbinte ortodox. Sextil Puşcariu, în faţa sf. potir din puterea dătătoare de viaţă a căruia se împărtăşeşte ades, e icoana celei mai perfecte armonii ce domneşte din veac între credinţă şi ştiinţă. Sextil Puşcariu, în faţa sf. altar, e nu numai o pildă măreaţă de cinstea cu care suntem îndatoraţi faţă de Cel care ne dă tot darul desăvârşit, ci şi o mustrare elocventă ce nimereşte pe toţi cei cu o cultură de jumătate, dobândită pe apucate, cari confundă fericirea ultimă, absolută, cu propriul lor pântece.

Ajuns pe culmea impunătoare a celor şaizeci de ani, Sextil Puşcariu nu se astâmpără, nu caută înapoi, deşi solemnitatea momentului îi acordă acest drept. Şi bine face. Domnia Sa ştie prea bine ce-ar vedea de pe coama celor şase decenii: un trecut curat şi rodnic prăbuşit la picioarele sale.

În zilele în cari obştea românească se pregătea să-i aducă omagiul ei entuziast şi sincer, Domnia Sa se angaja la uriaşa faptă a monumentalului *Atlas Linguistic Român.* Faptă în care nouă ne place să vedem cum înţelege ilustrul sărbătorit să-şi răscumpere urările sub a căror povară de albe petale îl îngroapă un popor întreg. Şi încă ceva: un semn, de bun augur, că cele şase decenii de viaţă îl găsesc în deplină vigoare, în plină febră creatoare. Atâta vream să ştim. Şi atunci, când chiar Domnia Sa ne spune că bogat e lucrul pe care-l mai are de săvârşit pentru înălţarea ştiinţei şi credinţei româneşti, ce i-am mai putea ura noi altceva decât să-şi împlinească „curgerea" — *aşa cum gândeşte!*

OPINII
ASUPRA PROIECTULUI DE MODIFICARE A LEGII ŞI STATUTULUI PENTRU ORGANIZAREA BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

De Dr. NICOLAE POPOVICI
Profesor la Academia teologică din Arad (Sfârşit)

Urmează art. 128 nou (144 vechiu) despre atribuţiunile secţiilor Consiliului eparhial şi deci titlul greşit dela acest articol: „Adunarea eparhială" să se suprime. La acest articol C. C. B. propune pentru toate secţiile o singură modificare, adăugând sub litera *l* că Consiliul eparhial, „delimitează parohiile şi protopopiatele". Subsemnatul a opinat mai înainte ca delimitarea protopopiatelor să rămână în atribuţia Adunării eparhiale, deci la secţiile unite să treacă numai delimitarea parohiilor.

Subsemnatul însă mai propune la acest articol următoarele: la atribuţiile secţiei administrative bisericeşti două puncte noui: *m* „acordă burse pentru studenţii dela şcoalele teologice" şi *n* „în cazuri de abateri grave dela canoane, legi şi regulamente bisericeşti, după o cercetare cuvenită, poate exclude pe membrii contravenienţi ai corporaţiunilor elective bisericeşti temporal sau pentru totdeauna din şedinţele respectivelor corporaţiuni".

La secţia culturală propun trei litere noui: *f* „a organiza şi supraveghea propaganda religioasă, culturală, misionară şi caritativă din eparhie", *g* „a îndruma şi supraveghea înfiinţarea şi activitatea asociaţiilor religioase, culturale, misionare şi caritative din parohii", şi *h* „a îndruma şi supraveghea activitatea predicatorială şi misionară a clerului din parohii".

Pentru toate secţiile propun o literă nouă: *n*, anume: „a supraveghea funcţionarea Adunărilor parohiale şi protopopeşti şi în cazuri de abateri grave dela normele legale sau de depăşire a cercului lor de competinţă a suspenda

dreptul lor de funcţionare pentru un timp anumit sau pentru întreg periodul de alegere".

Art. 129—133 noui (145—149 vechi) rămân nemodificaţi.

Art. 134—136 noui (150—152 vechi) vorbesc despre Consistorul spiritual eparhial. La art. 135 nou (151 vechiu) C. C. B. propune ca membrii să se numească de episcop la recomandarea Consiliului eparhial, care modificare să se primească. La art. 136 numirea: „Consistorul Mitropolitan" să se schimbe cu „Tribunalul spiritual mitropolitan". Aceasta însă numai dacă se primeşte propunerea Părintelui Şesan ca Sinodul Episcopesc Mitropolitan să funcţioneze ca a doua instanţă de apel.

Urmează art. 137—142 noui (153—158 vechi) despre mitropolii. C. C. B. suprimă art. 156 vechiu, prin care mitropoliţii puteau să convoace pe episcopii şi arhiereii mitropoliei sale la consfătuiri asupra chestiunilor ce privesc Biserica din acea mitropolie şi cari nu intră în atribuţiunile Sf. Sinod. C. C. B. în expunerea de motive spune că suprimarea aceasta s'a făcut „deoarece sinoadele mitropolitane nu se mai ţin azi, iar mitropoliile... nu au organe reprezentative sau executive, deci nu pot funcţiona aparte. De altfel au fost prevăzute numai ca instituţiuni canonice şi istorice (art. 8 din lege). S'ar putea admite Sinoadele numai la Mitropoliile istorice: Moldova, Ardeal, Ungro-Vlahia". Evident că această motivare nu este suficientă pentru suprimarea Sinoadelor sau consfătuirilor episcopilor prevăzute în acest articol. După părerea expusă de subsemnatul la modificările legii, organismul mitropolitan ar trebui desvoltat, iar nu suprimat cu totul. Inceputul s'a făcut prin aceste Sinoade mitropolitane, cari ar funcţiona şi ca instanţe de apel pentru clerici. Apoi nu este exactă pentru toate Mitropoliile afirmaţia că la Mitropolii nu funcţionează organe reprezentative şi executive, deoarece în Mitropolia Ardealului aceste organe sunt în fiinţă şi funcţionează până în prezent şi anume atât Congresul cât şi Consiliul mitropolitan. Dar şi C. C. B. admite ca trei mitropolii să aibe Sinoade. Prin urmare să se menţină în întregime vechiul art. 156. Dacă se va primi propunerea Părintelui Şesan ca Sinoadele mitropolitane să funcţioneze şi ca instanţe de apel, atunci se va modifica în acest sens şi art. 158. La caz că

nu s'ar primi, atunci membrii Consistorului spiritual mitropolitan să se numească de Mitropolit, dar la recomandarea episcopilor, având fiecare eparhie câte un delegat.

Toate celelalte articole să se primească cu modificările C. C. B., dar art. 160 nou să se redacteze astfel: „Parohul, protopopul, episcopul sau *delegatul său* şi stareţul reprezintă în faţa tuturor instanţelor judecătoreşti, precum şi a autorităţilor administrative publice, şi a celor particulare, parohiile, protopopiatele, eparhiile şi mânăstirile".

INCHEIERE

Ajungând la sfârşitul expunerilor noastre constatăm ca recapitulare că am putut fi de acord numai cu unele dintre propunerile de modificare făcute de Consiliul Central Bisericesc şi de Păr. Prof. V. Şesan. Pe cele mai multe şi în special pe cele, despre cari credem că aduc atingere principiilor ce stau la baza legiurii noastre, am fost nevoiţi să nu le admitem. Am făcut acest lucru nu dintr'un spirit refractar dar faţă de orice ameliorare şi perfecţionare a legiuirii de organizaţie a Bisericii noastre, care întocmai ca orice operă omenească şi ca orice legiuire nu poate fi considerată ca absolut perfectă şi intangibilă. Numai dogmele de credinţă şi principiile morale sunt eterne, pe când celelalte norme, chiar şi canoanele, sunt pasibile de rectificări şi întregiri în conformitate cu schimbarea împrejurărilor vieţii bisericeşti. Deci şi legiuirea noastră bisericească actuală este perfectibilă. Am şi recunoscut acest lucru prin admiterea unora dintre modificările propuse şi chiar prin propunerea unor modificări din partea noastră.

Când ne-am spus părerea asupra modificărilor şi când am triat modificările propuse, am fost călăuziţi de judecata, că abia după 10 ani de aplicare a legii noastre nu ne putem abate dela principiile de bază ale ei: 1. canonicitatea ortodoxă întemeiată pe învăţăturile Mântuitorului nostru Isus Hristos, pe Sf. Tradiţie şi pe evoluţia aproape bimilenară a organismului bisericesc, 2. adoptarea în legiuirea noastră a constituţionalismului, acest produs al timpului, câştigat prin mari frământări istorice ale omenirei şi care constituţionalism

a fost adoptat la principiile de bază ale organizației noastre bisericești. Această adoptare și adaptare a constituționalismului la viața bisericească nu este o democratizare exagerată, *laicizantă*, și un modernism deșert, care ar trece dincolo de fundamentele neschimbabile ale Bisericii, cum spune Păr. Șesan în studiul său din „Candela" (pag. 184) și cum au spus-o și alții de atâtea ori, de când a intrat în vigoare legiuirea actuală.

Participarea mirenilor la viața constituțională bisericească nu este o laicizare a ei, căci atunci tot așa s'ar putea spune că Biserica este laicizată și în urma împrejurării că mirenii formează obștea cea mare a totalității membrilor ei. Despre o laicizare a Bisericii s'ar putea vorbi numai atunci, când ar pătrunde în viața bisericească o mentalitate și un spirit străin de idealul creștin și de principiile fundamentale religioase morale ale Bisericii. De această mentalitate laicizantă, străină de caracterul spiritual al Bisericii, trebue să ferim pe toți membrii Bisericii, nu numai pe mireni, ci și pe clerici, cari și ei se pot laiciza în mentalitatea lor. Iar pe mireni îi vom putea feri mult mai ușor dacă le vom oferi cât mai multe prilejuri de a acționa în cadrele și în interesul instituțiunilor bisericești, decât atunci, când îi vom trata numai ca pe o masă neglijabilă și pasivă, pusă la dispoziția autocrată a clerului și dacă nu-i considerăm capabili de a colabora cu clericii în interesul superior al Bisericii.

Așa dar introducerea mirenilor în cadrele vieții constituționale bisericești în scopul colaborării lor armonioase cu clerul nu este o laicizare a Bisericii, ci o necesitate adânc simțită a vieții noastre religioase. Această necesitate a fost recunoscută și realizată întâiu de nemuritorul Mitropolit Andrei Șaguna. Corporațiunile bisericești constituite pe aceste baze cu participarea clerului și mirenilor au adus în Ardeal în timp de 70 ani roade neprețuit de bogate pentru viața bisericească și națională. Dar principiile de bază șaguniene, principiul ierarhic armonizat cu constituționalismul, colaborarea clerului și mirenilor, precum și principiul reprezentativ electiv, au fost îmbrățișate cu căldură și de obștea credincioșilor din celelalte părți ale țării, începând să producă aceleași roade binecuvântate ca și în Ardeal, recunoscute, dacă și nu unanim, dar totuși de foarte mulți fac-

tori cu cădere. Abandonarea sau restrângerea acestor principii, chiar după un timp scurt de 10 ani dela introducerea lor în viaţă dă dovadă cel puţin de nerăbdare puţin justificată, caracteristică spiritului de nestabilitate, care este în contradicţie cu fiinţa intimă a poporului nostru, dar care a început să dea năvală în vremea de după răsboiul mondial şi asupra noastră, cum a arătat în mod magistral I. P. S. Sa Păr. Mitropolit Dr. Nicolae Bălan în cuvântarea de deschidere a Adunării eparhiale din Sibiu ţinută la 17 Maiu a. c. Sub acest unghiu de vedere am privit încercările de modificare ale legii din 1925.

Avem cea mai adâncă convingere, că păstrând temeliile puse la baza legiuirii noastre actuale, Sf. noastră Biserică ortodoxă română se va înălţa la culmi nebănuite spre mărirea lui Dumnezeu şi spre mântuirea şi sfinţirea poporului nostru creştin ortodox şi românesc.

MĂNĂSTIREA CUTLUMUŞ DIN SF. MUNTE ATHOS CTITORIE ROMÂNEASCĂ

De TEODOR BODOGAE
Profesor de liceu, Sighişoara (Sfârşit)

În 1394, la compunerea tipiconului al III-lea semnează reprezentanţii a 25 de mănăstiri, sigur cele mai mari, căci între timp, prin invaziile catalane (1307—9), pirate şi chiar cruciate (se cunosc animozităţile dintre mănăstirea Amalfinezilor din Athos şi dintre eghioriţi, pe care la un moment dat aceştia din urmă o distrug lăsându-i doar un turn ce mai vorbeşte şi azi călătorilor prin Athos de existenţa de odinioară a călugărilor catolici aci),[1] multe s'au distrus. Ori între aceste 25, dintre cari 13 s'au păstrat până azi, mănăstirea noastră apare nu sub numele ei, ci ca mănăstirea lui Hariton, în care noi vedem mănăstirea Cutlumuş de mai târziu şi iată de ce.

Hariton era protos sau proistamen al Athosului. Nu se ştie la ce mănăstire fusese înainte, probabil va fi fost la schitul Filadelful, din care apoi va face mănăstire nouă. Nu ştim prin ce împrejurări, dar în orice caz amestec va fi avut şi alt fost protos al Sf. Munte, sigur cunoscut lui Hariton, Nicodim — cel care a ridicat la noi primele mănăstiri şi ne-a adus din Athos şi duhul vieţii monahale şi, pare-se, şi stilul de clădire[2] — dar în 1372 îl vedem la noi în Ţara Românească mitropolit pe Hariton. Se cunoaşte actul prin care este numit în August 1372[3] cu titlul (pe

[1] Vezi E. Stamatiadis: Οἱ καταλάνοι ἐν τῇ Ἀνατολῇ, Atena 1869

[2] N. Iorga: Ist. bis. rom. ed. II, Buc. 1928, p. 51—55. Vezi şi Gh. Bals: Notiţe despre arhitectura Sf. Munte in Bul. Com. M. ist. Buc. 1931, p. 50 şi urm.

[3] Vezi St. Nicolaescu: Domnia lui Alex. V. Aldea (extras din Rev. pt. ist. arheol. şi filol. XVI p. 12—17, Buc. 1922 citind greşit indicţia; acelaş: Păstorirea mitr. primat al Ungrovlahiei Hariton 1373—81 („Arhivele Olteniei" XI, 59—60). Gr. Nandriş: Un document privitor la împărţirea mitropoliei Ţării Rom. (in „Închinare lui N. Iorga" Cluj, 1931) p. 292—5; A. Sacerdoţeanu: op. c. şi acelaş

care-l aveau atunci mitropoliţii Ţării Româneşti) de al Amasiei. Ca mitropolit —dar curios— păstrându-şi în acelaş timp şi titlul de protos al Athosului — fără πρώην (fost) ce s'ar obicinui în astfel de cazuri — îl întâlnim luând parte la câteva sinoade în Constantinopol ce hotărau curmarea unor neînţelegeri la Athos [1], sau alte diferende între episcopii de Bereia şi Salonic etc. [2] De ce-şi păstrează Hariton şi titlul de protos al Athosului şi semnează consecutiv astfel? Poate pentrucă Hariton era un om de cultură şi formaţie greacă şi nu-i va fi convenit prea mult mediul de crescândă influenţă slavonă din Ţara Românească, dar îndeosebi pentrucă el voia să-şi veşnicească numele de clădirea unei mănăstiri în Athos cum văzuse el că este Hilandarul, pe care ţarii sârbi îl ridicaseră ca prosperitate în fruntea mănăstirilor athonite. [3] El văzuse dărnicia cu cari sprijinea Vlaicu Vodă, Domnitorul de-atunci al Ţării Româneşti activitatea de renaştere monastică a lui Nicodim şi atunci apelă la Voevodul nostru să-l ajute în planurile lui. Incă nu avem publicate cele 3 testamente din 1369, 1370 şi 1378 păstrate dela el în mănăstirea Cutlumuş, pe care însă le-a fotografiat G. Millet şi le va publica în curând P. Lemerle cum am pomenit. [4] In aceste 3 acte Hariton pomeneşte, ne spune Lemerle, de străduinţele ce le-a pus ca s'adune bani să clădească o mănăstire. Şi pentrucă în acest timp Constantinopolul era în agonie (deja în 1326 Turcii îşi aveau o capitală în faţa Bizanţului, la Brusa, iar în 1362 îşi aveau alta şi în Adrianopol, strângând astfel Bizanţul ca în cleşte şi numai poziţia lui minunată l-a mai menţinut până în 1453). [5] Hariton, neavând dela cine să

Ceva despre Mitr. Hariton al Ungrovlahiei 1372—1380 („Bis. ort." 936 p. 52—61) care şi fixează prin d. D. Russo, indicţia X—1372.

[1] Byzantina Hronica (Byzantinskij Vremennik) Petersburg 1906 apendice IV, L. Petit et W. Regel: Actes de Zografon p. 106—112; două acte din 1378 Iulie ind. I. şi 1379 Sept. ind. II.

[2] Miklosich-Müller: Acta Patriarhatus Cpol. Viena 1911, p. 7, 10, 17, 19, 24; Hurmuzaki—Iorga: Documente XIV, 1. p. 2—8.

[3] Cosma op. cit. 59—60, 67—68.

[4] Când am trecut în vara lui 1935 prin arhiva acestei mănăstiri, călugării, inculţi până la vecinătatea cu analfabetismul şi din ură că România le-a secularizat averile ce le aveau la noi, au spus că se strică documentele dacă le cercetez cumva!

[5] Eus. Popovici: Ist. bis. univ. ed. II, vol. III p. 2. Buc. 1927.

ceară ajutor, a apelat la voevodul român. El a inaugurat o tradiție ce se va urma dealungul veacurilor când, nemai existând alt stat creștin decât „Ungro-Vlahia" și „Moldavia" sau „Bogdania", cum le numeau în plângerile lor călugării (Rusia apare târziu) și „neavând altundeva unde să-și plece capul și să-și întindă mâna", cum vor zice în 1568(70) către Ruxandra lui Al. Lăpușneanu călugării dela mănăstirea Caracalu, voevozii români vor fi aceia cari, prin daniile lor, vor susține întreg orientul ortodox.[1] Cu bani dela Vlaicu—D. St. Nicolaescu zice că și Nic. Alex. Basarab, tatăl lui Vlaicu ar fi zidit și ajutat la Cutlumuș, lucru de care nu găsim urme[2] — Hariton clădește mănăstirea care-i poartă numele mult timp[3] și care apare în 1394 a 17-a din 25 în ordinea de protocatedrie. „Mănăstirea lui Hariton" (cum se numea pe atunci) sau „Cotlomuz" sau uneori, desigur din greșală de traducere, „Haritonul Cotlumului" cum îi spune în prima jum. a sec. 16 alt protos al Athosului, Gavriil, care a scris viața sf. Patriarh Nifon[4], devine „Mănăstire a Voevodului" mai apoi „Lavră a Țării Românești".[5] Toate acestea pentrucă Hariton iscălește într'un act următoarele rânduri: *„Și iarăș adeveresc aceasta eu întru Domnul N. Is. Hr. pe cine va alege Dumnezeu să fie mitropolit în Țara Ungro-Vlahiei să fie ctitorul mănăstirii Cutlumuș* (adică se numea astfel și pe la 1372!) *și să o ajute cu zel ca și noi, iar mănăstirea să fie datoare să-l scrie în sf. Proscomidie ca ctitor și să-l cânte ca ctitor.* Cine însă va strica scrisoarea mânii noastre să-i

[1] Arhim. Calinic Delicanis: Πατριαρχικὰ ἔγγραφα (Documente patriarhale) vol. III, Cpol 1905 p. 276 (143). Vezi N. Iorga: Byzance après Byzance p. 141—190 laudele ce aduce voevozilor români întreg orientul ortodox. Vezi și Hurm.—Iorga XIII, 170 și urm., etc.

[2] St. Nicolaescu: Mănăstirea Cutlumuș din Sf. Munte, în „Universul" din 12. II, și 23. IV, 1913.

[3] Deci e πρῶτος κτήτωρ nu δεύτερος κτήτωρ cum zicea Ion Comnen, doctorul lui Brâncoveanu în 1700, vezi B. Montfaucon: Paleographia graeca. Paris 1708 p. 483.

[4] Viața și traiul Sfinției Sale Păr. nostru Nifon, patriarhul Țarigradului . . . scrisă de chir Gavriil Protul, adică mai marele Sfetagorei, publ. după un msc. din 1682 dela Bistrița de Mitr. Iosif Naniescu și C. Erbiceanu, Buc. 1888. Vezi și ediția B. P. Hașdeu în „Arhiva istorică" I, 2, p. 133 și urm.

[5] Sacerdoțeanu: Ceva despre Hariton... p. 56; St. Nicolaescu: Păstorirea.. 3, 5. Gavriil Protul ed. Erbiceanu p. 11.

fie răsbunător sf. Schimbare la față a Domnului nostru Isus Hristos; cine însă va împlini aceasta pe acela să-l întărească Dumnezeu aici și în veacul viitor, Amin!

† Smeritul Mitropolit al Ungrovlahiei
Hariton"[1]

Aceste cuvinte de sfârșit ale actului de numire a lui Hariton la tronul Ungrovlahiei se lămuresc prin contextul care ne spune că *„Hariton a fost ales de Dumnezeu, așezare și lăcaș de închinare să întemeieze pe Sf. Munte Athos, iar Domnul Țării Românești a fost rugat să-i fie ctitor"*.[2] Dacă ar fi fost vorba de o ctitorie a lui Comnen s'ar spune, așa că rămâne stabilit că mănăstirea Cutlumuș e ctitorie românească. Despre Hariton ne mai amintește, ultima dată un document din 1380,[3] putând conclude că deja în acel an încetează de a mai fi mitropolit, urmându-i Antim. Despre păstoria lui, actul citat mai sus zice: „în acea țară a Ungrovlahiei îl au în laudă și cinste, nu numai mulțimea ce se află acolo, ci și Domnul și boerii acelei țări". Se vede că-și câștigase simpatiile tuturora, mai ales a celor de sus, când ne gândim că după Vlaicu, dacă nu fiul lui, Radu[4] dar Mircea cel Bătrân și dupăce regulat apar voevozii munteni ca susținători ai Cutlumușului.

De altfel Hariton primise în afară de bani și moșii și odoare cu ocazia unei atari mănăstiri „dela duhovnicescul său fiu, Marele Voevod a toată Ungrovlahia și ctitor al mănăstirii", cum observă D. St. Nicolaescu, care văzuse la Athos în 1913 pergamentul ce afirma acestea.[4]

In 1398 boerul („jupan" cum își spune) Aldea, voevodul Alex. Aldea de mai târziu, *„râvnind împăraților și*

---

[1] Textul slavon și trad. rom. la Gr. Nandriș studiul citat. Iscălitura e în grecește.

[2] Vezi și A. Sacerdoțeanu: Ctitorii mănăstirii Cutlumuș. p. 259 nota 2.

[3] Miklosich—Müller: acta patr. II 19, Hurm-Iorga XIV. 1, p. 19; Golubinski: Privire scurtă asupra bis. ort. rom., trad. I. Caracicoveanu, Iași 1869 p. 21; C. Marinescu: Inființarea mitropoliei în Țara românească și Moldova (An. Acad. rom., secț. ist., seria III, tom. II, mem. 6) Buc. 924, p. 7. In mssul 129 din Cutlumuș (3202 la Lampros: Catalogue of the greec manuscrips of mount Athos vol. I, Cambridge, 1895) într'un Comentariu (πονημα) al lui Teofilact Bulgarul la epistolele sf. Pavel, găsim pe fila 360 iscălitura „Ὁ Οὐγγροβλαχίας καὶ πρῶτος Χαριτων". Sigur Hariton va fi folosit sau se va fi ostenit cu copierea lui.

[4] „Universul" 30—IV—1913. Vezi și o icoană dela Vlaicu, la Lavra. Petit Inscriptions 334.

Domnilor", „din cât a dăruit Dumnezeu şi Domnul Voevod Io Mircea pentru slujba şi credinţa cu care l-a slujit...„ dă la mănăstirea sf. Nicolae care este în Cutlumuş la cambanarit (καμπάνα, καμπαναρειὸ=clopotniţă, deci la paraclisul de lângă clopotniţa cea mare din partea de NV a mănăstirii) satul numit Cireşov (jud. Olt) ca să fie pomenire în toate Duminecile, întâiu Domnului nostru Io Mircea VV şi apoi părinţilor lui şi lui şi celor cu el, *pentrucă este a noastră mănăstire...*". Documentul s'a scris şi s'a predat „părintelui nostru egumen ieromonah chir Ieremia (poate urmaşul imediat al lui Hariton) în luna Nov. a 21-a zi, ind. VII (1398,[1] iar nu 1414 cum credea dl N. Iorga în 1913.)[2] Nu ni s'a mai păstrat alt document, care să ne mai vorbească de alte danii de-ale lui Mircea Vodă; doar în inscripţia de pe turnul de pază, păstrat intact până azi în colţul NV al incintei mănăstirii, sunt trecuţi pe rând Vlaicu, Radu, Mircea Ana lui Radu cel mare, sigur care a ridicat turnul şi în sfârşit Neagoe, care a terminat turnul acesta şi şi-a scris şi el numele.[3]

De aici încolo daniile muntene se ţin lanţ la Cutlumuş. Alexandru Vodă Aldea dupăce ajunge domn nu o uită şi sigur le-a trimis călugărilor bani şi ajutoare — dupăce el închinase moşia sa, Cireşovul — atunci când ajută, urmând pe Mircea Voevod, şi mănăstirea bulgară Zograf cu 3000 aspri pe fiecare an.[4] Probabil că dela el e hrisovul lui „'Ιω Basarab Voievod şi autocrat al Ungrovlahiei" el mai obicinuind această titulatură, de adevărat urmaş al Impăraţilor bizantini.[5] In 1450 (6958) Dan Voevod, fiul lui Mircea, la fel dă ajutoare Cutlumuşului.[6]

---

[1] St. Nicolaescu: Domnia lui Alex. Vodă Aldea, p. 15 după „Universul" citat.

[2] N. Iorga: Athosul şi legăturile cu Ţara Rom. p. 18—19 (464—5). Acelaş hrisov (?) e pomenit numai cu începutul la Langlois o. c. p. 93 punându-i ca dată 143... (695...).

[3] Nu ne-a reuşit să transcriem întreagă inscripţia, care dealtfel e şi defectuoasă, pentru a o publica aici. Vezi şi Gedeon o. c. 182.

[4] St. Nicolaescu: Domnia lui Al. Aldea p. 32—4.

[5] St. Nicolaescu: Documente slavo-române, Buc. 1905; V. Langlois op. c. 93; Porfir Uspenski, Journal... 182; Josef Müler: Historische Denkmäler in den Klöstern des Athos, Wien, 1850 p. 54 (el foloseşte pe Uspenski şi studiile sârbului Dimitrie Abramovici: Sf. Munte din punct de vedere artistic şi istoric, Belgrad, 1848).

[6] Hurmuzaki—Iorga: Documente XIV'. No. LXXXIII, pag. 40. Vezi şi Noţiţe greceşti in Biblioteca Academiei.

Atât de mult o îngrijesc Voevozii români încât în 1489 călugărul rus Isaia din Hilandar care a lăsat nişte notiţe despre o călătorie în Athos,[1] spunea că măn. Cutlumuş este a Voevozilor valahi cari au pus-o sub patronajul lor. La 1492 Vlad Călugărul trimite 10.000 aspri chiliei Sf. Ilie din Caries care aparţinea atunci Cutlumuşului, chilie pe care o clădise Cosma, tatăl lui Vlad, ne spune documentul,[2] care a ajuns protos al Sf. Munte. Iată cât erau de legaţi Voevozii noştri pe atunci de Athos şi nu numai că am avut călugări români acolo, dar şi protos.[3] In 1497 mănăstirea arde însă complect şi atunci, în 1502, Radu cel mare începe şi reclădeşte mănăstirea „den temelie" cum ne spune Gavriil Protul şi inscripţia de pe turnul de apărare, care poartă data 7016 (=1508)[4] şi de unde urmează că şi turnul tot Radu l-a ridicat şi Neagoe doar i-a dat întăriri ca să-i fie de pază.[5]

Despre Neagoe spune Gavriil Protul că „a săvârşit mânăstirea lui Hariton cu toate frumuseţile şi podoabele, o a împodobit dinlăuntru şi dinafară, iar împrejur o a îngrădit cu zid".[6] Iar mai departe: „Şi a făcut biserica Sf. Nicolae făcătorul de minuni cu turle, chilie şi trapezărie, pimniţă, magherniţă şi magopie, grădină şi poartă mică şi mare, bolniţă (spital) şi ospătărie şi dohirie (hambare), jicniţă şi visterie şi alte case de toată treaba. Iar biserica şi chiliile le-a umplut de frumuseţe şi le-a săvârşit de acoperemânt, iar biserica şi tinda o a învelit cu plumb şi a pus sticle pela toate ferestrele. Şi o a şi ternosit cu blagoslovenia arhiereului şi a protului şi a altor egumeni dela alte mănăstiri". (De altfel Neagoe fu ctitor a toată sfetagora, ne mai spune Gavriil). „Aşişderea făcu o pristanişte (port)

---

[1] Vezi Itinéraires russes en Orient (trad. pour la societé de l'Orient latin) par M-me B. de Khitrowo I 1, Genève 1889, p. 262. F. W. Hasluck: The Holy Mount Athos, Cambridge, 1911, p. 173 (end seems to have fallen definitely under their patronage).

[2] G. Smirnakis op. c. 524; V. Langlois, p. 93; Hurm.—Iorga: Doc. XIV[1] No. LXXXIV, p. 40 şi No. XCIV, p. 42.

[3] Cosma susţine (op. c. 120, 280 etc.) că monahi români s'au dus la Athos numai în jum. a II-a a sec. 18.

[4] Hasluck op. c. 173; Smirnakis op. c. 523.

[5] Viaţa lui Nifon, ed. Erbiceanu p. 97.

[6] Idem, ibidem.

la Ascalon (?) la mare, să fie de corăbieri; şi o corabie mare şi alta mică cu tot ce trebueşte şi o a zidit (pristaniştea) cu zid împrejur.[1] Şi a făcut o culă cu apă şi cu tunuri să fie de pază. Şi alte metonuri pe toate a zidit şi a făcut şi bine le-a tocmit, din care are monastirea venit. *Şi i-a pus numele: Lavra cea mare a Ţării Munteneşti*".[2] Atât de mult a însemnat această refacere pentru Cutlumuş încât s'a săltat imediat în ordinea de protocatedrie din a 17-a sau după unii a 14-a în locul 10, lucru care se va întâmpla peste câţiva ani — tot prin generozitatea şi influenţa valahă — şi cu mănăstirea Dionisiu ce va lua locul 5.[3] Se poate vedea şi de aici ce însemna autoritatea Voevozilor români în timpurile acestea când „asupra Domnilor noştri rămăsese întreaga grijă de a ajuta sfintele lăcaşuri lipsite — după Bizanţ şi Sârbi — de orice alt patron", cum bine observă dl N. Iorga.[4]

Dar ce să mai pomenim pe toţi Voevozii cari au ajutat Cutlumuşul, că formează un pomelnic întreg! Ne mărginim să mai spunem doar câteva cuvinte despre Vlad (Vladislav) Vintilă (1532—5). Fostul „judeţ" al oraşului Slatina[5] ridicat în 1532 domn de boerii buzoeni şi mai ales de Vlaicu Vistierul din Runceni, pe a cărui fiică, Rada, o ţinea în căsătorie, Vintilă zideşte mănăstirea ce-i poartă numele, în jud. Buzău şi care pe-atunci se numea Ot Menedec (după moşia cu ape tămăduitoare a Menedicului sau Meledicului din albia Slănicului de lângă pasul Bratocea)[6] pe care o închină la Cutlumuş unde stă până în 1639, când Mateiu Basarab, văzând că „streinii — adică egumenii greci — şi-au spurcat mâinile cu mită şi au îndrăznit a vinde şi a

---

[1] Până în ziua de azi s'au păstrat urmele acestei pristanişti la mare lângă punctul Καλῃάγρα, numindu-se Νεώριον Κουτλουμουσίου (rada portului Cutl.)

[2] Gavriil: Viaţa I. Nifon... ed. Erbiceanu 96—7.

[3] Cosma op. c. 83, 221.

[4] N. Iorga: Muntele Athos în legătură cu Ţerile Noastre p. 465 (19).

[5] Gh. Poboran (Istoria oraşului Slatina, ed. II Slat. 1909 p. 138) pare a şti că Vintilă era fiul lui Bragă din Clocociov, fiind zugrăvit ca atare cu fiul său Drăghici pe un perete al Lavrei din Athos (vezi şi St. Nicolaescu: Doc. Sl. rom. 242 şi urm.).

[6] Virgil Drăghiceanu: Măn. Vintilă Vodă, Buzău în „Com. Mon. Ist." 1933 (XXVI) p. 167.

cârciumărì Sfintele lui Dumnezeu", cum se exprimă hrisovul,[1] o eliberează împreună cu încă vre-o 10 de sub tutela mănăstirilor greceşti. Vintilă face danii — pe lângă închinarea acestei mănăstiri cu moşiile ei — la Cutlumuş. Intre altele, dă un steag (prapor) de toată frumuseţea, cusut poate de mâini de domniţe şi pe care e zugrăvit el cu soţia sa Rada şi cu Drăghici fiul lor ce apare şi la măn. Govora.[2] La fel dă nişte icoane pe care-i reprezentat tot împreună cu Rada şi cu fiul lor „Dragoe"[3]. Şi se vede că n'a donat numai bani, ci a şi restaurat mănăstirea şi o a pictat din nou, căci în 1540 se pot citi inscripţiile că Vlad Vodă a fost cel ce a miluit-o şi a preaînfrumseţat-o cum ne spun cercetătorii H. Brockhaus[4] şi Fritz Fichtner,[5] mai ales ultimul care ne spune că la jumătatea sec. XVI s'au pictat ciclurile din faţă, în catholikon (biserica principală). Era într'adevăr o Lavră mare a Ţării Româneşti ajutată de toţi. Mai târziu, în 1618, Gavriil Movilă o ajută cu bani, iar Elisabeta, soţia lui Ieremia Movilă donează o minunată evanghelie din sec. XII.[6] In 1625 Alex. Coconul îi închină mănăstirea bogată a Clocociovului[7] din vecinătatea moşiei Cireşov, cea dată de Alex. Aldea, lucru pe care îl confirmă în 1641 şi Mateiu Basarab[8], mănăstire din ale cărei bogăţii adeseori s'a refăcut dealungul veacurilor următoare, până la ultima reparaţie din 1890[9].

---

[1] V. Drăghiceanu op. c. 168, apoi Mémoire sur les convents roumains placés sous l'invocation des Saints Lieux d'Orient Buc., 1863, p. 68. Vezi tot acolo hrisovul lui Radu Leon din 1667 smulgând Menedicul de sub pretenţiile măn. Constamonit, p. 87—90.

[2] Descrierea la N. Iorga în Bul. Com. Mon. ist. 1933, p. 29.

[3] I. D. Ştefănescu: Peintures murales valaques. Paris 1928. p. 4 nota 7. Vezi şi Smirnakis op. c. 523. A. Riley: Athos or the Mountain of the Monks London 1887, p. 265.

[4] H. Brockhaus: Die Kunst in den Athosklöstern, Leipzig 1891. pag. 97, 103, 291—2.

[5] Fritz Fichtner: Die Wandmalereien der Athosklöster, Berlin 1931, tabloul sinoptic dela pag. 46—7.

[6] Langlois op. c. 93; Hurm.—Iorga Doc. XIV. p. 114; Lampros, Catalog 70 (1329).

[7] Poboran op. c. 334; Langlois op. c. 93; Cosma op. c. 221.

[8] Poboran op. c. 77—8; Smirnakis op. c. 524,

[9] Hasluck op. c. 173.

Nepropunându-ne a face tot istoricul Cutiumuşului, ne mărginim la atât, ne mai pomenind şi binefacerile altor voevozi până în sec. XIX.

In concluzie, Mănăstirea Cutlumuş apare în istorie, fie sub numele acesta, fie sub cel de „Mănăstirea lui Hariton", abia la finea sec. XIV. Presupusele acte dela Impăraţii Comneni cari ar face-o ctitorie a acestor bizantini, fie din Constantinopol, fie din Trapezunt, sunt false, ascunzându-se în dosul lor cineva — fie grec, fie mahomedan încreştinat, care voia să dea mănăstirii o origină veche şi un prestigiu împărătesc. De fapt ea este clădirea Voevodului muntean Vlaicu prin intermediul protosului Hariton — de aici şi numele sub care e cunoscută la început — devenind pe urmă „Lavră Mare a Ţării Româneşti" şi „Mănăstire a Voevodului", susţinută până la secularizare — 1863 — din dania şi mărinimia voevozilor români, singurii sprijinitori ai Ortodoxiei căzute sub Turci. Deci ar trebui s'avem şi noi la Athos Hilandarul, Zograful şi Pantelimonul nostru, cum au Sârbii, Bulgarii şi Ruşii.

DIVINA AUDIENȚĂ

De GHEORGHE ȘOIMA

Incercăm, în cele ce urmează, să facem o analiză psihologică religioasă a rugăciunii. Nu ne gândim aci la rugăciunea în fața primejdiei, nici la rugăciunea săvârșită în comun etc., ci medităm asupra rugăciunii intime, înălțată individual, în singurătate sau chiar în biserică.

Insetat de armonia-i originară și neliniștit de starea lui păcătoasă dintr'un anumit moment, sufletul omenesc se proiectează spre culmile sfințeniei, spre Dumnezeu, care se odihnește în armonie deplină și în lumină inefabilă, fiind izvorul armoniei universale și „părintele luminilor". Rugăciunea nu-i numai un smerit dar cald mesagiu către Dumnezeu, ci în acelaș timp și un pelerinaj duhovnicesc spre El. Este o chemare și o căutare a Celui Prea Inalt, o călătorie a sufletului spre Dumnezeu, nu în sens spațial, ci duhovnicesc, calitativ, gradual; în înțeles de urcuș pe scara sfințeniei către capătul de sus al ei, care deși nesituat în spațiul cosmic — măcar că-i prezent și aci — se află totuși în afară de noi.

Dar cât dramatism cuprinde în sine o rugăciune! Asistat de harul divin, în spirituala sa ascensiune, sufletul omenesc se simte, în acelaș timp, împedecat de o mulțime de realități protivnice. Pe de-o parte sunt grijile zilnice în care se găsește puternic angrenat. Vin apoi atâtea amintiri inoportune, pe cari o forță ascunsă înadins le răscolește, facilitând totodată o groază de asociații de idei dintre cele mai turburătoare. Ai vrea să te gândești la Dumnezeu, numai la El. Il cauți cu toată ardoarea sufletului, îl chemi din adâncul inimii și iată amintirea păcatelor vine să te chinuiască tocmai acum, cu înverșunată stăruință. Aceasta în câmpul intelectual. Dar uneori se mai adaugă, sau mai bine zis, precede acea împietrire a inimii, acea amorțire a facultății tale de sfântă și caldă emotivitate, acel pustiu sufletesc care ucide germenele oricărui avânt spre rugăciune. Numai printr'o

specială asistenţă harică, inima primeşte însuşirea *simţirii* acelei greutăţi care apasă sufletul întreg, făcându-l să graviteze spre un sens absolut al morţii morale şi care în acelaş timp contrariază sensul ascendent al atâtor tendinţe ale sale, momentane. Este simţirea umbririi şi desarmonizării sufleteşti, consecinţe inevitabile ale fărădelegii. Acest simţământ apăsător, ca şi turburătoarele imagini, ne însoţeşte, intermitent, mai până la capătul duhovnicescului pelerinaj al sufletului nostru.

De multeori însă, această dramatică şi sfâşietoare zbatere sufletească se rezolvă într'o binecuvântată nelinişte, care, dacă ne apasă sufletul, ni-l şi înaripează în înălţarea sa către Dumnezeu. Iar uneori, graţie providenţialei întocmiri a iconomiei mântuirii sufletului omenesc, această nelinişte poate evolua chiar până la o adevărată *sfântă desnădejde*, care să ne transporte deadreptul în starea divinei audienţe, scurtând astfel o cale, în general mult mai lungă.

De altfel, asistenţa harnică este prezentă în orice rugăciune adevărată. Intotdeauna ai conştiinţa, dar mai ales simţământul, că nu cu puteri proprii te înalţi spre Dumnezeu; că în orice caz, propriile-ţi jertfe morale — când ele există — nu sunt suficiente. Omeneşte judecând, această asistenţă harnică prezintă două înfăţişări: directă şi indirectă (prin mijloace). Am văzut cum unul din aceste mijloace este trezirea neliniştei pentru starea de păcătoşenie. Mai trebuesc menţionate: *reamintirea* unei trecute înfăţişări duhovniceşti înaintea Domnului precum şi *dorul* de acea pace pe care n'o putem dobândi decât la capătul unei rugăciuni făcută în sensul a tot ce scriem aci. Mai ales reamintirea — oricât de palidă — al unui anterior parcurs pe drumul mistic al negrăitelor emoţii şi intuiţii ale rugăciunii ne poate fi un foarte preţios ajutor. In chemarea şi căutarea lui Dumnezeu, orientarea minţii şi a inimii — cele două antene ale eului nostru în drumul mistic al rugăciunii — evoluiază mai uşor, atunci când nu facem acest drum pentru întâiaoară. Nu înţelegem însă prin aceasta că chezăşia antecedenţii — ea singură — ar fi suficientă. Căci de multeori, dibuirea snfletului în duhovnicescul său pelerinaj spre Dumnezeu, poate fi mai nesigură şi mai primejduită decât în cea dintâi rugăciune adevărată. Destinul rugăciunii este hotărît

de gradul de smerenie şi de tristeţă izvorâtă din conştiinţa unei profunde nevrednicii.

Dar pentru a nu prejudicia claritatea celorce vor urma, să precizăm că termenul „rugăciune“ mai înseamnă şi conţinutul ideal religios al conştiinţei eului rugător. (Ex. „Rugăciunea Domnească“, „rugăciunea“ pentru cei bolnavi, etc.)

Rugăciunea, ca fenomen psihologic religios, poate fi definită şi ca un conştient şi intim *raport spiritual* androteistic — dar şi teandric — ea fiind un pelerinaj *duhovnicesc* al sufletului omenesc spre Dumnezeu, săvârşit însă cu asistenţa absolut necesară a harului divin. In acest sens, rugăciunea constitue sinteza şi expresia cea mai înaltă a religiei.

Desluşim deci în rugăciune două elemente etice: eul omenesc şi realitatea metafizică transcendentă numită Dumnezeu. Gradul diferenţial dintre aceşti termeni ai rugăciunii (om şi Dumnezeu) stă în raport invers proporţional cu gradul de cunoaştere omenească a lui Dumnezeu. Cu cât cunoaştem pe Dumnezeu mai puţin, cu atât ne deosebim de El mai mult. Ei bine, începutul stabilirii raportului spiritual androteistic se caracterizează printr'un grad diferenţial foarte mare. Treptat, treptat însă, deosebirea iniţială se diminuează, căci cu cât înaintăm mai mult în rugăciune, Dumnezeu ne este tot mai apropiat. Intr'adevăr, rugăciunea trebue înţeleasă şi ca un mijloc de îndumnezeire a omului, ca un proces de subiectivare a realităţii divine, însă o subiectivare prin descoperire. Intr'o măsură care diferă individual, realitatea ontologică corespunzătoare invocaţiilor (iniţiale) din toate „rugăciunile“ ni se revelează, întărindu-ne, în acelaş timp, pe tot parcursul duhovnicescului pelerinaj. Unele din aceste invocaţii au caracter simbolic, altele vizează diferite însuşiri sau predicate ale persoanelor treimice, etc. Ei bine, însufleţind aceste invocaţii în conştiinţa noastră — rostindu-le sonor sau numai lăuntric, dar cu multă evlavie şi frică — prin harul Duhului sfânt ne dau o aşa putere de intuiţie mistică, încât sufletul nostru prinde să vadă în invocaţiile simbolice, spre pildă, tot mai puţin simbolul şi tot mai mult realitatea simbolizată. Abstracţiuni ca „Duhul adevărului“ şi altele ni se înfăţişează mai apropiate şi ne dau puterea de a simţi realitatea de dincolo de ele, într'o măsură neobişnuită în alte situaţii. Aşa ne ridicăm

spre Dumnezeu, cu mintea şi cu inima, chemându-L cu credinţă după numele Lui şi după însuşirile Sale revelate. In acest înţeles trebue considerată subiectivarea amintită mai sus: ca o revelaţie divină, nu însă ca o nouă relevaţie, ci nouă numai pentru individul rugător, sau poate chiar pentru acesta, cu sens de repetare.

Şi aici este locul să subliniem două concluzii cari se desprind din cele afirmate referitor la natura şi rolul invocaţiilor divine. Intâia: în rugăciune, o prealabilă cunoaştere teologică este absolut necesară. Iar a doua: la adevărata teologie nu putem ajunge decât prin rugăciune.

Dar cu toată accentuarea importanţei cunoaşterii teologice pentru rugăciune, să nu uităm că spre Dumnezeu ne înălţăm mai ales cu inima. Asistenţa harică este şi în acest tărâm psihologic covârşitoare, prin puterea sa şi prin pluralitatea formelor ei de manifestare. In atâtea împrejurări şi prin atâtea mijloace conforme cu natura psihică omenească, Duhul sfânt lucrează în noi ridicarea potenţialului de simţire, făcându-ne inima mai caldă, mai uşoară, mai curată, mai în stare de a ne înălţa cu ea către Dumnezeu. Unul dintre aceste mijloace este şi suferinţa, în înţeles de suferinţă proprie, sau sub înfăţişarea compătimirii, adecă a împărtăşirii suferinţei altora.

Mai ales suferinţa morală, prin lucrare harică primeşte o deosebită putere de înobilare şi spiritualizare. Totuşi, suferinţa numai ne pregăteşte pentru rugăciune, dar nu se poate substitui rugăciunii.

De aceea, când vestea unei mari nedreptăţi îţi îndurerează sufletul, când insuccesul unei acţiuni în care ai învestit mari nădejdi îţi zdrobeşte inima, sau când în nenorocire, simţământul că eşti izolat şi uitat îţi umple ochii de lacrimi şi în toate aceste situaţii nu te simţi stăpânit nici de mânie şi nici de duhul răsvrătirii, ci mai degrabă de o binecuvântată mâhnire încălzită de o dragoste fără de margini pentru tot neamul omenesc, nu întârzia să te rogi. Fii sigur că acum te găseşti mai aproape de Dumnezeu decât în multe alte împrejurări. Şi, nu trebue să te rogi neapărat pentru înlăturarea pricinilor apropiate ale durerii tale, căci poate prin aceasta te răsvrăteşti împotriva finalităţii acestei dureri ale cărei pricini pot fi mult mai îndepărtate, deşi în

mai directă corelaţie cu eul tău. In niciun caz rugăciunea ta să nu se rezume la atât. Ci roagă-te pentru mântuirea sufletului, pentru sănătatea ta şi alor tăi, pentru pacea lumii, pentru toţi şi pentru toate.

Mai mult însă decât propria noastră durere ne apropie de Dumnezeu şi ne înobilează compătimirea, împărtăşirea durerii deaproapelui. Şi doar este atâta suferinţă în lume, atât de felurită şi de grozavă, încât dacă am avea viziunea ei integrală nu ne-am mai da nici o clipă de răgaz, ci toată viaţa am petrece-o în rugăciune izvorîtă din dragostea şi compătimirea faţă de mulţimea celor în suferinţă.

Dar dacă intuirea deplină a suferinţei omeneşti, în toată extensiunea şi profunzimea ei precum şi în întreaga sa varietate de forme, poate fi socotită un dar rar, de care s'au învrednicit numai puţini oameni (unii monahi), sub un raport mai redus, posibilitatea sufletească a unei adevărate compătimiri este un dar creştinesc general. De aceea, când îngenunchezi pentru rugăciune, gândeşte-te că chiar în acele clipe, în mulţimea spitalelor din lume, sau în altă parte, se găsesc mii de bolnavi cari agonizează. Şi, poate la mulţi, despărţirea sufletului de trup este grea şi grozavă, iar soarta lor dincolo de lume se chiamă — poate — osândă. Gândeşte-te că în timp ce tu te rogi, milioane de suflete slabe se răsboesc cu felurite ispite ucigătoare. Gândeşte-te la miile şi milioanele de oameni cari îşi ispăşesc vremelnic păcatele în temniţe, în ocne sau în închisori. Cugetă la bezna din sufletul lor şi la jalea celor ce plâng şi se chinuiesc pentru fărădelegile lor. Meditează asupra întregei suferinţe pe care o cunoşti din auzite, văzute sau cetite. Gândeşte-te astfel la ea, vei începe s'o simţi şi tu, îi vei auzi gemetele şi vaietele. Atunci rugăciunea ta nu va fi nici scurtă, nici fugitivă, nici deşartă.

Nici când simţământul şi instinctul solidarităţii umane nu-s mai puternice ca în înfrăţirea cu suferinţa deaproapelui şi ca în rugăciunea integral altruistă. Virtual, eul omenesc se amplifică, cuprinzând in sine întreaga umanitate. Prin harul Duhului sfânt, această înfrăţire cu suferinţa deaproapelui, compătimirea aceasta creştinească ne spiritualizează, ne fortifică şi ne ajută mult în urcuşul duhovnicesc către Dumnezeu.

Dealtfel, caracterul altruist al rugăciunii este un înalt postulat creştin de totdeauna. In general, rugăciunea se cade să fie o topire a inimii noastre în focul dragostei pentru deaproapele. Fumul unei asemenea *jertfe* duhovniceşti se va înălţa cu siguranţă la cer. In privinţa aceasta, rugăciunea „Doamne milueşte“, repetată de 12 sau de 40 de ori — sau chiar mai mult — este o adevărată scară duhovnicească. Laşi să treacă pe dinaintea ochilor tăi sufleteşti întreg alaiul suferinţei omeneşti şi pentru fiecare ceată chemi numele Domnului, implorându-I mila. Te rogi apoi pentru sănătatea şi mântuirea părinţilor, fraţilor, prietenilor, cunoscuţilor şi a necunoscuţilor, până când lacrimile încep să-ţi umezească ochii. La urmă te rogi îndelung şi pentru tine. O pace sfântă şi o nădejde deplină ţi se revarsă în suflet. Te simţi acum mai uşurat de povara păcatelor şi mult mai descătuşat de griji. Mintea ţi-e mai senină, inima mai caldă şi voinţa mai întărită. Doar atunci când încetezi rugăciunea, simţi ca o dulce sfâşiere, un negrăit regret al unei despărţiri dintr'un climat spiritual fără seamăn. Te aflai doar în *divina audienţă*. De aceea, călugării şi pustnicii epocei de aur a monahismului petreceau zile şi nopţi la rând în rugăciune, înaintând pe scara spiritualităţii până la *uniunea mistică*, momentul static al dinamismului psiho-religios totalizat.

De încheiere, se cuvine să precizăm că toate cele expuse aci au avut în vedere majoritatea cea mare a creştinilor. Rugăciunea celor simpli şi curaţi este altfel. Ceeace noi nu reuşim decât prin îndelungate străduinţi şi ajutor haric special, un mare monah obţine în câteva minute sau clipe, prin harul ce mereu este cu el. Rugăciunea lui propriu zisă poate fi şi scurtă, pentrucă viaţa lui întreagă este o rugăciune continuă. Un asemenea monah trăieşte duhovniceşte, în vecinătatea lui Dumnezeu. Mai mult: îl are pe Dumnezeu mereu în inima sa, căci şi-a subordonat cu totul voia sa voinţei lui Dumnezeu, stabilind astfel un desăvârşit paralelism voliţional teandric.

Iată însuş idealul vieţii creştine.

INDEMNURI DUHOVNICEŞTI

De Dr. IOSIF HRADIL
Profesor la Academia teologică „Andreiană"

DUHOVNICUL

Oricât de înţelept ai fi, totuşi eşti om şi prin urmare ai lipsă de un sfetnic. Numai singur Dumnezeu n'are lipsă de sfetnic. Oamenii au lipsă de sfetnici, deşi s'ar putea asemăna cu Moisi. Cu acest bărbat Dumnezeu vorbea, şi totuşi sfatul pentru conducerea poporului israilitean l-a primit dela socrul său, Ietro. Toţi avem lipsă de un îndrumător al conştiinţei noastre, mai ales cei începători, pentru ca să înveţe cele trebuincioase şi folositoare mântuirii lor.

Cine se supune pe sine ca maestru sieşi, acela se supune unui învăţăcel neiscusit. Mai uşor este a porunci altora şi mai sigur poţi conduce pe alţii, decât pe tine însuţi. Şi Isus Hristos trimise pe Pavel la Anania şi pe Corneliu la Petru, pentru ca să fie povăţuiţi.

Dumnezeu vrea în atotînţelepciunea Sa ca tot omul să înveţe prin om, ca cele de jos să fie supuse celor de sus şi cele de sus să conducă pe cele de jos. Poporul israilitean prin Moisi a fost silit să meargă în pământul cel făgăduit şi Lot este silit de înger să iasă din Sodoma.

Omul prin prea marea aplecare spre cele ale sale, se înşeală pe sine amarnic. „Căile nebunilor drepte sunt înaintea lor, iar cel înţelept ascultă sfaturile".[1] „Sunt căi cari se par omului a fi drepte, iar cele mai depe urmă ale lor caută în fundul iadului".[2] Urmând aceste căi ne înşelăm pe noi inşine. Precum orbul fără povăţuitor nu poate merge drept, ci clătinându-se, pipăind şi suspinând şi aşa greşeşte drumul şi cade, tot astfel rătăceşte şi cade tot omul care se lipseşte de lumina unui povăţuitor duhovnicesc. Iar cu un sfetnic credincios este ferit, calcă voios şi este sigur.

După cum omul este mai bine văzut de altul, decât de sine, tot astfel şi ochiul duhovnicului vede mai limpede cele dinlăuntrul ale noastre, decât ochiul gândului nostru. Apăsaţi de necazurile,

[1] Pilde XII—16.
[2] Pilde XVI—27.

greutăţile şi supărările acestei vieţi ne-am prăbuşi de multeori, dacă nu am fi răzimaţi de alţii. Şi de fapt, câtă bucurie de viaţă are acela care are pe cineva cui să-şi deschidă sufletul şi cui să-i spună tainele sale, pentruca în cele triste să-l mângăe, în prigoniri să-i întărească şi în cele bune să-l îmbărbăteze cu dragostea unui părinte.

Şi acest bărbat este duhovnicul. Drept aceea să te supui cu totul judecăţii şi puterii acestuia, pentru Isus Hristos, şi vei vedea câtă bucurie, câtă pace şi linişte sufletească vei avea. Sprijinit de braţul lui vei vâsli uşor pe marea vieţii înălţată de viforul ispitelor. Ce poate fi mai frumos decât tovărăşia şi prietenia duhovnicului? Ascultarea şi supunerea, ca drumul cel împărătesc, duce pe om fără poticnire la înălţime. Unde nu este cârmuire, poporul se ruinează şi se sfârşeşte în rele. Frunza la miez este verde, înflorind este plăcută şi încântătoare, apoi vestejindu-se ea cade şi nebăgată în seamă este călcată în picioare. Astfel şi omul, care nu vrea să se lase condus de nimeni, la început este cald, apoi înflăcărat, dar în sfârşit se răceşte şi cade vestejit şi uscat.

Celce lasă turma fără păstor şi pe copil fără tată, acela urzeşte primejdia pentru amândoi. Acela dă mâna de ajutor ispititorului, care refuză să o dea dascălului.

ÎNSUŞIRILE DUHOVNICULUI

Să fii cu luare aminte în căutarea bărbatului care să te conducă în tot pasul vieţii tale. Să fie acest bărbat râvnitor după preamărirea lui Dumnezeu, cuvintele lui să fie sănătoase, cuviincioase şi înţelepte, sfatul folositor, viaţa curată, judecata şi părerea înţeleaptă.

Să nu fie în el nimic nemernic, nimic viclean şi făţarnic, ceeace ar sta în contrazicere cu moravurile şi viaţa lui, nimic rău voitor ceeace te-ar feri ca să-i ceri sfaturi. Să fie bărbat chibzuit în trezirile conştiinţelor şi încercat prin mulţimea trăirilor duhovniceşti, cu fire deplin aşezată, cunoscător al Scripturilor şi milostiv cu aproapele, statornic în rugăciune, blând în inimă, adevărat în cuvintele sale şi în sfârşit acasă în toată ştiinţa duhovnicească.

Dar acel bărbat, pe care ţi-l vei alege de conducător, să fie înainte de toate omul chibzuinţei şi atunci să ai toată încrederea în el. Dacă va lipsi cumpăna păstrării celor tainice, atunci ar face rană peste rană şi ar pune neîncredere peste neîncredere.

Să fie evlavios. „Cum poţi — zice Sfântul Ambrozie — ţinea pe cineva mai sus decât tine, când îl vezi mai jos în moravurile

lui?" Mai sus să fie pentru mine acela, cui vreau să mă încredinţez. Mă va îngriji oare acela care pe sine nu se îngrijeşte?

Să fie binevoitor. De a găsit cineva un bărbat bogat în sfaturi, dar nu binevoitor, acela a găsit un izvor, care este închis în sine şi cu greu se poate apropia. De va fi învăţat, dar nu bun, trebuie să te temi ca să nu te strice prin viaţa lui neroditoare.

Să fie, în sfârşit, plin de râvnă, puţin grijindu-se de odihna sa şi neobositor în desăvârşirea sufletelor acelora, cari doresc sporirea dragostei lui Hristos. Dar pentruca să găseşti un astfel de bărbat, trebue să te rogi pentru alegerea lui: „Doamne, care ştii inimile tuturora, arată-mi pe care l-ai ales". [1]

PURTAREA FAŢĂ DE DUHOVNIC

Să fii supus şi ascultător duhovnicului tău precum mădulările capului, şi învăţăturile lui ca poruncile lui Dumnezeu să le păzeşti, cu toată dragostea. Cum se va însănătoşa acel bolnav care nu face cele ce porunceşte medicul? Dumnezeu nu va lăsa să fii înşelat, dacă cu bună credinţă te vei supune sfaturilor şi judecăţii duhovnicului tău. Ce are de a face, dacă Dumnezeu îţi face cunoscută voia sa prin sine sau prin slujitorii săi, fie oameni, fie îngeri.

Să te porţi faţă de el sincer şi în chip firesc, neascunzând nici o mişcare a sufletului tău. Rănile închise dor mai mult, dar stricăciunea cea dinlăuntru scoasă odată afară, durerea se deschide spre sănătate. Ruşinează-te, dar totuşi descopere totul şi nimic să nu ascunzi. Nu judeca pe judecătorul, deoarece dânsul după dreptate judecă.

Precum oile ascultă pe păstorul lor ori şi unde le-ar duce, astfel vei asculta şi tu pe conducătorul tău. Nu te îndoi, ci toate celea ce ţi-a zis, să le ţii de sfinte, folositoare şi înţelepte. Nu eşti judecătorul duhovnicului, ci dânsul este al tău. Nu ştie judeca acela care a învăţat să asculte cu desăvârşire. Cel bolnav trebuie să ţie dieta rânduită de medic, dacă vrea să fie repede şi deplin sănătos.

[1] Fapt. I—24.

ATITUDINI

EPILOGUL RĂSVRĂTIRII FOSTULUI PREOT IOSIF TRIFA

Dela 1933 încoace, o singură dată s'a rostit «Revista Teologică» asupra acțiunii fostului preot Trifa: atunci când ruptura pe care o punea la cale omul înconjurat de atâta simpatie aici în centrul Mitropoliei Ardealului, se consumase de jumătate. «Un prieten al Oastei» a povestit atunci cu o dreaptă cruzime și o nu mai puțin justificată mâhnire, trista istorie a răsvrătirii sale (Revista Teologică, 1934, p. 192—195).

Se părea că dosarul fusese închis, mai ales că Sf. Sinod al Bisericii României îl caterisise pe preotul în jurul lucrării misionare a căruia s'au îngrămădit atâtea nădejdi aici, *și atâta neîncredere* aiurea. *Ci iată că n'a fost așa. Căci Ierarhul care l-a scos din anonimat și l-a răsfățat cu o încredere nețărmurită chiar și'n acele momente dificile când se striga din toate părțile — cu excepția Sibiului care a dat viață frăției misionare «Oastea Domnului» — că iese din albia Bisericii, tot mai nădăjduia în întoarcerea celuice ieșise de sub ascultarea autorității bisericești. Drept aceea, departe de-a se grăbi să aplice sancțiunile dictate de sentința supremului for al Bisericii noastre, ierarhul ocrotitor al «Oștii Domnului» s'a nevoit întru îndelungă răbdare, lăsând răgaz fostului preot Trifa să se mai chibzuiască, în nădejdea că doar-doar s'o'ntoarce* acasă.

Au trecut câțiva ani de-atunci, ani de crâncene griji pentru căpetenia Bisericii ortodoxe din Ardeal, ani de nesupărată lucrare pentru fostul preot Trifa, care'n loc să se căiască, lucra înainte pentru câștigarea de suflete rupte din trupul Bisericii. Nu facem gratuite procese de intenții unui om care pornise la lucru în ogorul Bisericii, când afirmăm, după cele întâmplate în vremea din urmă, că fostul preot Trifa a fost de-o feroce nesinceritate *în toată această vreme. Și iată de ce. In ultimul timp, la cererea proprie, a fost primit în audiență de I. P. S. Mitropolit Nicolae, de mai multeori și mai bine de cum s'ar fi putut aștepta. Fapt care desvălue din destul bunele intenții ale I. P. S. Mitropolit Nicolae, care, după caterisirea pronunțată de Sf. Sinod ar fi putut nici să nu mai stee de vorbă cu el. Cele ce-au urmat, au dovedit că preotul caterisit s'a arătat nevrednic de acest părintesc tratament. Căci în loc să se pocăiască, s'a întundat și mai adânc în rătăcirea spre care apucase. Iată câteva fapte.*

Cătră sfârșitul anului trecut, Sf. Sinod al Bisericii României a aprobat niște statute *pentru buna îndrumare și așezarea pe*

temelie trainică a obştei religioase «Oastea Domnului». Ele au fost publicate în numărul de anul nou 1937 al foilor Lumina Satelor şi Oastea Domnului. *Era de aşteptat ca fostul preot Iosif Trifa, care înaintase cererea de graţiere Sf. Sinod, să le primească fără nici o discuţie, dovedind prin aceasta că se supune acestei înalte orânduiri a soborului ierarhilor noştri, cari «în numele Domnului» s'au sfătuit şi au aprobat-o. Fostul preot Iosif Trifa trebuia să înţeleagă că în Biserică una-i să fii «cap» şi alta «picior», că în Biserică sălăşluieşte* viaţă *dar şi* ordine, *că cea dintâi fără cea din urmă duce la anarhie, că statutele tocmai deaceea au fost alcătuite ca să capteze apele vieţii religioase, să nu le lase să se reverse şi să pricinuiască pagube ci să le canalizeze pe-un scoc precis, căci numai aşa vor învârti cu destulă putere roata cea grea a «morii» Oştii Domnului.*

In loc să facă aşa, într'un articol publicat în foaia sa personală «Isus Biruitorul» (Nr. 3 din 1937), asupra mişcării dela Oxford, a îndreptat prima săgeată — pe ocolite — asupra statutelor. Tâlcul lui e acesta: Oastea Domnului e o frăţie religioasă interconfesională, fără o pravilă scrisă, adică o copie a mişcării dela Oxford. Asta, după concepţia fostului preot Trifa, dar nu după rânduelile cele din veac ale Bisericii ortodoxe.

Intre timp, la audienţa din 21 Ianuarie a. c., — ultima audienţă — fostul preot Iosif Trifa a declarat I. P. S. Mitropolit Nicolae, că sufleteşte nu s'a putut hotărî să se'ntoarcă în Biserică. *A fost aceasta ziua în care fostul preot Trifa, care de drept a încetat de mult să mai facă parte din Biserica ortodoxă,* de fapt, a **murit** în ochii acestei Biserici.

O săptămână mai târziu (Isus Biruitorul Nr. 5, 1937), ia atitudine făţişe faţă de statutele «Oştii Domnului», afirmând într'un articol întitulat (dece?) «Pe drumul crucii Domnului Isus», că „statutele aşa cum sunt înseamnă stingerea (?) Oastei...".

Dece? Fiindcă ele au fost alcătuite fără a fi consultat fostul preot Trifa? Fapt pentru care el face pe supăratul. Iată cum vine asta. Statutele alcătuite de Sf. Sinod înseamnă «stingerea» Oştii Domnului. Asta, pentrucă nu le-a făcut fostul preot Trifa. De le făcea el, sau de se făceau în colaborarea sa, atunci ar fi fost „impecabile". Cu alte cuvinte, un preot caterisit calcă în picioare competenţa Sf. Sinod, în care Biserica noastră — şi noi cu ea, se'nţelege! — vedem soborul Sf. Apostoli la lucru, „socotindu-se pe sine a fi cineva". Fostul preot Trifa este contrar Bisericii, nu crede în capacitatea de mântuire a acesteia; fostul preot Trifa îşi ia aiere de reformator, dăscăleşte'n dreapta şi'n stânga cu îndrăsneala omului care nu vrea să vadă că păşeşte cu... stângul. Ne-am înşela dacă am crede că el ar subscrie la unele ca acestea, deşi adevărul, *în trista istorie a răsvrătirii sale, e acesta şi numai acesta. Nu! Căci în acelaş număr, dupăce critică cu înverşunare statutele „Oştii Domnului", iscăleşte o „declaraţie", în care, printre*

alte, spune : „Pe viitor însă, după acest cuvânt, nu mă voiu mai ocupa de aceste statute, înţelegând să nu critic (?) şi să nu tulbur (?) un lucru pe care şi l-a însuşit Sf. Sinod; înţelegând peste tot să nu fac vre-o tulburare sau ruptură în biserica noastră ortodoxă". *Nici nu mai e nevoie. Ajunge atâta, pentru a pricepe intenţiile sale. Căci, e de tot clar un lucru: fostul preot Trifa, care sufleteşte nu se mai poate hotărî să se'ntoarcă în Biserică, foloseşte totuşi această Biserică de paravan, la adăpostul căruia crede că-şi va putea continua afacerile, cum a făcut în ultimii ani. El ştie bine un lucru: entuziasmul „admiratorilor" săi se va topi în clipa când ostaşii vor afla că el a fost aşezat înafara Bisericii.*

Sperăm că nu va fi departe ziua aceea.

Ce va urma, nu-i greu să prevedem.

Autoritatea bisericească va lua măsurile dictate de împrejurări împotriva celuice „strică Biserica lui Dumnezeu". Fiindcă — repetăm ceeace s'a mai spus odată aici — Biserica n'are credincioşi de dat în arendă. Cine nu-i cu Biserica, e împotriva ei. Ea i-a dat destul răgaz preotului răsvrătit să se căiască şi să se'ntoarcă de unde a plecat. Deacum înainte, orice îngăduinţă poate fi primejdioasă pentru buna linişte a acestei Biserici.

Un rău — ca şi o buruiană — nu se retează, ci se smulge cu rădăcină cu tot. Prestigiul Bisericii cere acest lucru.

Cât priveşte „Oastea Domnului", suntem siguri că ea va fi deacum înainte, ceeace a fost în gândul întemeietorului ei: nu averea unui om, ci **Oastea Bisericii,** nu marfă de import, ci **suflet din sufletul acestei Biserici.**

A sta în fruntea acestei „Oşti" şi a îndruma aşa cum cer rânduielile noastre de veacuri, e o datorie sfântă pentru orice preot ortodox.

A apăra această „Oaste" şi a-i sprijini idealurile, e datoria fiecărui mădular al Bisericii ortodoxe româneşti.

Drept aceea, C. noştri preoţi au acum prilejul şi îndatorirea de-a arăta măsura râvnei lor de păstori şi paznici treji ai Bisericii ortodoxe, zorind să ia măsurile dictate de împrejurări, pentruca să-şi ferească credincioşii de-a se lăsa târâţi în rătăcirea ce s'a ivit. In acest scop, vor lămuri pe păstoriţii lor asupra neascultării de care s'a făcut vinovat fostul preot Trifa, care s'a aşezat pe sine înafară de Biserică şi le va arăta că aceeaşi pedeapsă îi va nimeri pe ceice s'ar încumeta să-l urmeze. Vor interzice credincioşilor să mai citească foaia „Isus Biruitorul", arătându-le că ea nu vorbeşte în numele Bisericii. Pe de altă parte, vor căuta cu tot dinadinsul să răspândească foile „Lumina Satelor" şi „Oastea Domnului" şi vor concentra în mâinile lor frânele conducerii „Oştii Domnului" din parohie.

Toate acestea se vor săvârşi cu desinteresul celuice lucrează nu pentru slava sa, ci pentru mărirea Bisericii noastre ortodoxe.

SUPREMA JERTFĂ: SĂ MORI PENTRU CRUCE

In Spania zilelor noastre nu se duce numai un răsboiu cumplit între fraţii de acelaş sânge, ci dintr'o tabără „se trage cu mitraliera în obrazul lui Hristos" iar din cealaltă, se luptă contra lui Antichrist. In Spania zilelor noastre se dispută faţa de mâine a Europei.

Ispitiţi de dorul de-a se jertfi pentru o cauză sfântă, şapte români voinici au plecat acolo să se oştească pentru Hristos. Doi dintre ei au căzut cum cad vitejii, chemând în încleştarea morţii numele Patriei şi numele Lui.

Numele lor: Ion I. Moţa şi Vasile Marin.

Jertfa lor ne-a'nălţat şi ne-a'ntărit.

Pe lespedea dela căpătâiu, Ţara care se pregăteşte să le ocrotească osemintele întru ale sale, ar trebui să scrie, în loc de epitaf, doar atât: Cuvântul Crucii, pentru ceice pier — e nebunie; pentru noi însă, ceice ne mântuim, este puterea lui Dumnezeu *(I. Cor. 1, 18). Ca generaţiile viitoare să'nveţe din pilda lor că* jertfa *nu-i o vorbă, ci e faptă; că suprema jertfă e să mori pentru cruce.*

GRIGORIE T. MARCU

MIŞCAREA LITERARĂ

Albert Ehrhard: DIE KIRCHE DER MÄRTYRER, Ihre Aufgaben und ihre Leistungen; München, I. Kösel & Fr. Pustet, 1932; XII+412 p.

Cartea — una din proaspetele achiziţii ale impunătoarei bibliotecii a I. P. S. Mitropolit Nicolae — te atrage dela'nceput, numai prin titlul ei atât de evocator: Biserica Martirilor. Conţinutul ei, nu-ţi spulberă fiorul cu care-i deschizi paginile încărcate de belşug sufletesc, ci ţi-l înmulţeşte. E o carte scrisă pentru minte şi pentru suflet, o carte care-ţi sporeşte învăţătura şi-ţi copleşeşte inima. Sunt convins că despre această perioadă de creştinism integral, autentic, pe care ochii inimii şi-o reprezintă în complexul istoriei bisericii creştine ca pe-o torţă de lumină ce acţionează „pe undă lungă", nu poţi scrie ceva de ispravă decât dacă consimţi întru totul cu idealul care a creiat această uriaşe epopee a *jertfei*, care stă la celălalt capăt, la rădăcina istoriei creştinismului. Profesorul A. Ehrhard dela Universitatea din Bonn, e dintr'aceştia.

Problema l-a pasionat o viaţă întreagă. In anii de profesorat dela Würzburg, Viena, Freiburg şi Strasbourg a aşezat cărămizile acestui splendid edificiu; la Bonn, l-a pus sub coperiş. N'a stat în intenţia sa să scrie o carte savantă asupra creştinismului primar — şi numai atât. Cartea sa e scrisă ca să fie citită în cercuri cât mai largi, nu să fie aşezată'n raft. Din această pricină a măturat orice „subsol" ştiinţific, dându-ne o carte trecută prin sufletul său, care vrea, la rândul ei, să împărtăşească cititorilor o idee clară despre toate câte a lucrat şi a pătimit Biserica creştină (el spune dearândul, ca orice romano-catolic ce se respectă: Biserica catolică!) în vremea tinereţii sale, pentru înoirea spirituală şi religioasă-morală a omenirii. Şi ca o consecinţă practică a acesteia, să ne întărească în convingerea că îmbunătăţirea stărilor actuale ale lumii nu va putea fi săvârşită decât printr'o năzuinţă serioasă şi continuă de a realiza idealurile de viaţă superioară ale primei creştinătăţi.

Cartea prof. Ehrhard nu-i o istorie a persecuţiilor îndurate de creştinii primelor veacuri, în sensul strâmt al cuvântului, cum e bunăoară monumentala *Histoire des persécutions* a lui Paul Allard (Paris, [3] 1903—1908), pe care — constatăm cu oarecare surprindere — prof. Ehrhard n'o învredniceşte de-o menţiune, în lista dela pag. 409—412, deşi e fundamentală şi mai are şi „avantajul" de-a fi opera unui romano-catolic. Cu această problemă se ocupă numai în prima parte a lucrării. Ea sare pragul acestei secţiuni, răsbind în complicatul domeniu al aprigelor lupte pentru apărarea dreptei credinţe

împotriva convoiului de erezii cari au căşunat Bisericii primare atâtea suferinţi. „Biserica martirilor" e o istorie complectă şi curgătoare a primelor veacuri de viaţă creştină, sub toate aspectele ei.

Nu pot rezista ispitei de-a spicui câteva idei din avântata parte finală a acestei frumoase lucrări: *Inceputurile nouei vieţi culturale creştine.* Dacă *cultura* cuprinde „rezultatul acelei activităţi a unui popor, dintr'un timp anumit, care are de obiect îngrijirea religiei, cunoaşterea adevărului, întemeierea moralităţii, paza dreptului şi o concepţie estetică a artei;" dacă *civilizaţia* se raportează la îmbunătăţirea traiului în latura sa materială, apoi putem spune că pentru epoca martirilor, aceasta din urmă nu intră în sfera ei de preocupări, pe când prima e o realitate palpabilă. Cum vom vedea.

O bună parte a omenirii vremii aceleia a fost răpită superstiţiilor politeiste şi dotată cu o religie regenerată, nouă.

In lumea păgână, religia şi moralitatea stăteau uneori într'o opoziţie vădită. Chiar idealului moral al filosofiei stoice îi lipsea puterea de a descăleca din sfera abstracţiunii, jos, în marea vieţii. Pentru creştinism, religia şi morala sunt o unitate, asemenea unui copac plin de sevă pe care nu-l poţi despica în două fără primejdia de-al nimici. Şi aşa mai departe... Simbolul puterii dumnezeeşti care a transformat o lume cufundată în mocirlă într'o mare de lumină, e *crucea lui Hristos.*

Cartea sfârşeşte senin, proptindu-ţi cugetul pe culmea unui îndemn cules din înţelepciunea celor trecute vremi. Să ţinem cu tărie la acest simbol: *Das Kreuz Christi unsere höchste Ehre, unsere beste Lehre, unsere stärkste Wehre!*

„Biserica martirilor" — nu ştiu de ce şi nu ştiu cum — parecă sună astăzi ca o mustrare.

GÂNDIREA. Revista de mare prestigiu românesc şi ortodox *„Gândirea,* a trecut la dosar un deceniu şi jumătate de viaţă. Ce-a însemnat această viaţă, se chiamă cutezanţă în rostirea eternelor adevăruri româneşti. Ea trăieşte printr'un singur om, dl *Nichifor Crainic,* flancat de-o trupă de cugetători cari ştiu ce vreau.

Primul fascicol al anului XVI (1937), poartă manşeta: *„Doctrină ortodoxă".* Materialul „laic" e strâns în cleştele celor două studii late şi adânci: „Ortodoxie" de Nichifor Crainic şi „Cele două împărăţii" de D. Stăniloae, cari nu se rezumează ci se citesc.

GRIGORIE T. MARCU

Nicolae Arseniev: IZ JIZNI DUHA (Din viaţa spiritului); Varşovia, 1935, p. 173.

Profesorul rus Nicolae Arseniev, unul dintre pilaştrii teologiei ortodoxe din zilele noastre, şi-a adunat în volumul publicat sub titlul sugestiv: „Din viaţa spiritului", o seamă din articolele şi studiile scrise între anii 1918—1933 şi răspândite până acum prin diferite reviste cari le-au dat ospitalitate la vremea sa.

Profesorul Arseniev (prof. de filosofie la Univ. din Königsberg şi de teologie la Univ. din Varşovia), este îndeobşte cunoscut ca unul dintre cei mai de seamă gânditori şi teologi mistici ortodocşi. Abordează de obiceiu probleme dogmatice, apologetice, liturgice etc., şi încearcă pătrunderea lor pe cale mistică; la fel procedează şi în tratarea problemelor înmănunchiate în noua sa carte. Incepe cu o „introducere în filosofia creştinismului", mistica sfintelor taine, a mântuirii; adaugă apoi pagini nemuritoare despre „sufletul Ortodoxiei" (p. 39—80). Inchină apoi pagini lui Dostoiewski şi operii sale, lui Solowiew şi lui Trubeţkoi.

In partea doua, discută însăşi problema misticei creştine şi — dupăce adaugă unele meditaţii asupra fericitului Francisc de Assisi şi a evului mediu — încheie cu amintiri din Rusia antebelică.

W. Zaïkyn: „UWAGI O STANIE WSPOLCZESNEJ TEOLOGJI PRAWOSLAWNEJ" (Observaţii asupra stării actuale a teologiei ortodoxe). Lwów, 1935, p. 44.

Profesorul W. Zaïkyn şi-a extras în broşură însemnările-i asupra stării de azi a ştiinţei teologice ortodoxe — pe cari le publicase mai 'nainte în revista „Collectanea Theologica" din Lwow (Lemberg). Partea care priveşte teologia rusă o vom traduce pentru bogăţia informaţiunilor şi interesantele observaţii ale autorului.

Dr. LIVIU STAN

Dr. Mircea Suciu-Sibianu: GÂNDURI CREŞTINEŞTI; vol. I, (Seria didactică). Sibiu, 1937; pag. 112; Preţul Lei 40.

Cultura în sensul adevărat al cuvântului nu contrazice idealul creştin. Ba mai mult decât atâta, sociologia creştină îmbină cu folos idealul culturii cu cel al creştinismului. Acest lucru îl atestă marele bacteriolog Pasteur, în cuvintele: „Dacă aş studia mult aş avea credinţa unui ţăran breton, dacă aş studia şi mai mult aş avea credinţa unei ţărance bretone". Cred că mărturisirea acestui mare om de ştiinţă sprijineşte pe deplin aserţiunea de mai sus.

Anul acesta ne vine o mare bucurie: cartea dlui Dr. M. Suciu-Sibianu, „Gânduri creştineşti", care nu contrazice ceeace spuneam mai sus, ci aprobă şi confirmă. Idealul autorului e atingerea desăvârşirii creştine, trăirea în Hristos. Şi ce frumos păşeşte pe această cale, prin două mijloace: unul pe care i-l dă sufletul plin de aroma divină a Bibliei; al doilea pe care i-l dă ştiinţa medicală prin care poate alina dureri şi necazuri.

Cartea „Gânduri creştineşti" ne arată, prin exemple frumoase şi cu asemănări din domeniul în care autorul e stăpân, din domeniul medicinei, calea pe care mergând vei putea să te uneşti cu Dumnezeu. M'a frapat mult felul în care un medic ştie să-şi pună în aplicare ştiinţa; nu numai spre tămăduirea trupului, ci şi spre vindecarea sufletului. Prin exemple şi asemănări, distruge prejudecăţi

referitoare la trăirea creştină, cum ar fi neglijarea trupului, pentru a vedea mai mult de suflet şi spune: trupul e templul sufletului. Combate darvinismul, cu toate anexele sale, aducând pentru aceasta mărturii din cei mai mari învăţaţi ai lumii. Celor necredincioşi le recomandă „să încerce efectul unei rugăciuni stăruitoare şi fierbinţi, zi de zi, şi vor vedea că Dumnezeu, primindu-le rugăciunea, vor pierde şi scepticismul şi otrava îndoielii şi necredinţei" (pag. 76).

Indică în aproape toate articolele felul de traiu zilnic al unui creştin. Invăţăturile d-sale cu privire la acest lucru mi le-am adunat într'o singură frază: în fiecare zi o faptă, în fiecare zi cel puţin o rugăciune, în fiecare zi cel puţin o pagină din Sf. Scriptură.

Arată în câteva articole felul cum poate influenţa sufletul asupra corpului, prin schimbări, prin stigmatizări. Ne dă exemplu pe Francisc de Asissi şi tânăra germană Tereza Neumann din Konnersreuth. Vorbeşte în legătură cu această idee despre Lourdes şi Maglavit.

Ne poartă prin Ţara Sfântă, împreună cu Mântuitorul la propoveduire, pe drumul calvarului pe Golgota.

Ne dă exemple de mari oameni de ştiinţă — Dr. Paulescu sau Charles de Foucauld — cari cu toate că au repurtat succese mondiale în domeniul ştiinţei, n'au încercat nici când — aşa cum fac unii cârpaci ai ştiinţei — să combată perceptele creştinismului, ci au afirmat adevăruri ca: „Religia este treapta supremă a ştiinţei şi că cea mai înaltă filosofie este sf. Evanghelie" (pag. 101). Piticilor ştiinţei, le spun să privească la acest doctor în medicină şi ştiinţe naturale, ramurile cari dau cei mai mulţi îngâmfaţi ai ştiinţei, cari încearcă să-l nege pe Dumnezeu.

Asupra acestor lucruri insistă mai mult autorul şi are autoritatea morală, căci după cum am spus, e om de ştiinţă şi totuşi foarte bun fiu al Bisericii.

Dar să nu uităm că în toate părţile cărţii găsim şi un curat suflet naţionalist, dornic de o radicală schimbare în treburile Patriei.

Cartea, după cum am spus mai sus, bucură toată suflarea ortodoxă, mai ales fiindcă e scrisă de un medic. Recomandăm spre citire această carte tuturor fiilor Bisericii noastre ortodoxe, fiind o substanţială hrană sufletească. E scrisă într'o limbă uşoară şi plăcută, pe înţelesul tuturor.

GH. MALENE

Preotul A. Nanu: SUFLETE DE MUCENICI, (Popasuri duhovniceşti Nr. 9); Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1937; pag. 94; Preţul: Lei 25.

Cine nu-l cunoaşte pe Părintele Aurel Nanu, profesor la şcoala normală „Andreiu Şaguna" din Sibiu, acela n'a citit, de câţiva ani încoace nici *Lumina Satelor,* nici *Telegraful Român* şi nici *Viaţa Ilustrată.* Ci nu cu gândul de-al „prezenta" cititorilor noştri grăiesc unele ca acestea. Căci scrisul său n'are nevoe de nici o recomandare. Se recomandă singur. Cine a avut norocul să-i cadă în mână vreodată una din multele povestiri ale Părintelui Nanu, sunt sigur că n'a lăsat-o neisprăvită. De mult pândeam un prilej, când să pot

mărturisi şi în scris ce cred eu despre Părintele Nanu „scriitorul". *Nimeni* nu povesteşte frumos ca Părintele Nanu. Povestirile sale nu captivează prin vreun element senzaţional, pe care nu l-ai găsi în ele oricât te-ai canoni. Ele cuceresc prin talentul cu care sunt alcătuite, prin grija cu care-şi alege subiectele acestor povestiri şi prin folosul cu care e împreunată lectura lor. Căci Părintele Nanu povesteşte din Scripturi şi din hrisoave. Povesteşte cu simţire de creştin, cu dragoste de român şi mai ales cu graiu de poet. Cele şapte icoane din cartea aceasta — Longin, Lituon, Corvinul, Sava, Someşanul, Crişan şi Buteanu — sunt icoane de romani şi de români. A făcut bine că le-a adunat de prin reviste. Nici o slovă din ele nu trebuia să se piardă. Ar fi fost păcat. Căci nu sunt scrise... la cafenea. Eu unul, constat că se citesc cu vie plăcere, deşi nu le văd acum întâia oară.

Puneţi în mâinile tuturor celor ce-i aveţi dragi o carte a Păr. Nanu, să-şi petreacă câteva ceasuri de repaus cu ea.

Pr. Gh. Secaş: ÎN ŞCOALA DRAGOSTEI LUI ISUS (Popasuri duhovniceşti Nr. 10); Sibiu, Arhidiecezana, 1937; 90 pag. Lei 25.

Ultimul fascicol al magazinului sufletesc „Popasuri duhovniceşti", îmbie obştei cetitorilor ei „o tâlcuire pentru zilele noastre a minunatului capitol 13, din epistola către Corinteni I a Sf. Apostol Pavel, potrivită pe înţelesul poporului după un mare predicator din Apus" de către Păr. Gh. Secaş, ale cărui osteneli întru povăţuirea „Oştii Domnului" ne sunt bine cunoscute tuturor.

Grăbiţi de-o cetiţi cu toată luarea aminte. Iar P. C. autor să nu zăbovească a-i face să urmeze una asemănătoare asupra *credinţei* (Evrei 11 şi par.). GR. T. M.

Stan A. Ionescu: MONOGRAFIA ŞCOALEI PRIMARE DE STAT „OCTAVIAN GOGA" DIN RĂŞINARI, JUD. SIBIU. Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, Sibiu, 1936, pag. 116.

Cu ocazia serbării centenarului clădirii şcoalei primare din Răşinari, a ieşit la lumină această carte a înv. S. A. Ionescu, cu preţiosul sprijin al dlor Octavian Goga, Bucur Sasu, Păr. Prot. Emilian Cioran şi M. Lungu.

Ea are meritul de a ne desveli trecutul uneia din cele mai vechi şcoale primare româneşti din Ardeal, de pe băncile căreia s'au ridicat entuziaşti luptători pentru binele neamului şi al Bisericii. E destul să spunem că aci şi-a făcut ucenicia un Dr. Daniil Popovici-Barcianu, de aici s'a ridicat un vlăstar, care a avut darul să contribue la formarea „fiinţei culturale şi a substratului omenesc al sufletului" M. S. Regelui Carol II, dupăcum ne-a fost mărturisit de însuşi M. Sa cu ocazia serbărilor „Astrei" la Blaj: „Temelia culturii Mele româneşti a venit în praful desagilor dascălului Cionca din regiunea Sibiu-Răşinari". Şi tot de aici s'a ridicat acel mare fiu al Răşinarului, dl Octavian Goga, marele poet şi înflăcărat apărător al cauzei românismului.

Această şcoală şi-a desfăşurat activiatea sa în duhul Bisericii Ortodoxe, care i-a fost dela început adevărata aripă ocrotitoare. Preoţii bisericii i-au fost primii ei îndrumători. Pentru bunul ei mers s'au străduit Episcopul Vasile Moga şi îndeosebi Mitropolitul Andreiu Şaguna, cari au dovedit viul lor interes pentru şcoalele din Arhiepiscopie, fără a fi neglijat pe cea din Răşinari, pe care Şaguna a vizitat-o în persoană în ziua de Buna-Vestire, decretând această sărbătoare ca patron al şcoalei. S'a interesat îndeaproape de şcoală, învrednicind-o cu cei mai luminaţi dascăli şi mai presus ridicând nivelul şcoalei, dovedindu-şi părinteasca dragoste ce-o nutrea faţă de ea. Dragostea faţă de Răşinăreni şi-a concretizat-o nemuritorul Şaguna prin dorinţa de a se odihni cu trupul alături de Biserica din Răşinari.

P. DUMITREASĂ

ATLASUL LINGUISTIC ROMAN. Anunţăm cu bucurie că anul acesta va începe să apară, sub direcţia D-lui Sextil Puşcariu, marele *Atlas Linguistic Român.* In curs de opt ani limba noastră a fost studiată de Dnii Sever Pop, conferenţiar la Universitatea din Cluj şi Emil Petrovici, profesor de filologie slavă la aceeaşi Universitate, în 380 de sate, pe toată întinderea României şi dincolo de hotarele ţării, la Românii din Grecia, Albania, Iugoslavia, Bulgaria, Ungaria, Cehoslovacia şi Uniunea Sovietică. Cele două chestionare pe baza cărora s'a cules un material extraordinar de bogat, cuprind 7000 de cuvinte. O mulţime de elemente latine, dispărute din limba literară, vor apărea pe cele câteva mii de hărţi ale Atlasului, care dă şi fotografii de mare valoare pentru studiul etnografiei.

Abia acum, când alături de atlasele linguistice existente sau în curs de apariţie, ale Franţei, Cataloniei şi Italiei, il vom avea şi pe al României, vom cunoaşte imaginea completă a romanităţii.

Apariţia Atlasului Linguistic Român, pe care va trebui să se întemeieze de acum înainte orice cercetare asupra limbei noastre şi asupra limbilor romanice în general, a fost salutată cu entuziasm la noi şi în străinătate. Dl Iacob Jud profesor la Universitatea din Zürich spune despre această „mare realizare ştiinţifică" („wissenschaftliche Grosstat") că „începe un capitol nou nu numai în linguistica română, ci şi în cea internaţională".

Ceice abonează Atlasul până la 15 Februarie 1937, se bucură de o reducere de 40%, plătind un volum cu 4500 Lei. (Lucrarea întreagă va avea 10 volume şi va fi terminată în 8 ani). Celorce nu-şi pot procura această operă monumentală, le recomandăm *Micul Atlas Linguistic Român,* care dă răspândirea cuvintelor pe hărţi sintetice colorate, de format mic. Acesta va costa 1500 Lei de volum (200—250 hărţi).

Doritorii de a-şi procura Atlasul se vor adresa Muzeului Limbei Române din Cluj, strada Elisabeta 23, dela care vor putea cere şi prospectul bogat ilustrat.

CRONICĂ

INTERNĂ

DE STRAJE LA HOTARELE SFINTE: „BISERICA ŞI ŞCOALA" ŞI „LEGEA ROMÂNEASCĂ" ÎN VESMÂNT NOU. De Anul nou, doi confraţi de-ai noştri de luptă ortodoxă, două străji de hotare ale legii româneşti şi-au potrivit vesmânt nou pe feţele lor curate.

„Biserica şi Şcoala", organul oficial al episcopiei Aradului, a intrat în al şaptelea deceniu al existenţei sale. Momentul se cerea sărbătorit. P. Sf. Episcop *Andrei* a găsit de cuviinţă să-l prăznuiască într'un mod original. Căci de acum înainte, sarcina conducerii „Bisericii şi Şcoalei", trece asupra încercatelor experienţe scriitoriceşti ale vrednicului Părinte Icon.-Stavr. *Dr. Gh. Ciuhandu,* consilier referent la Episcopia de acolo. Cât de bogat e lucrul mâinilor sale în aria vieţii noastre bisericeşti de dincoace de Carpaţi, nu mai trebue s'o spunem. Nu ne putem stăpâni să spunem însă altceva: Păr. Dr. Gh. Ciuhandu, nouă, celor grupaţi în jurul vetrei de lumină a acestei reviste, ne este îndeosebi scump. Căci cititorii noştri — vechi şi noui — ştiu doar atât de bine cu câtă pilduitoare tragere de inimă şi cu câtă tinerească însufleţire a ostenit P. C. Sa în paginile „Revistei Teologice", dintru cele dintâi începuturi ale ei şi până 'n ziua de azi. In noua apostolie cu care a fost îmbrăcat, îi dorim deplină izbândă.

Al doilea confrate dela graniţa de vest, „Legea Românească", organul oficial al Episcopiei Orăzii, ne ajută să dăm de încă o urmă a spiritului activ pe care-l posedă P. Sf. Episcop *Dr. Nicolae Popoviciu.* Primul număr pe anul 1937 aduce — ca şi „Biserica şi Şcoala" — un inimos cuvânt al Episcopului diecezan. P. Sf. Sa a încredinţat conducerea „Legii Româneşti" P. C. Păr. Icon.-Stavr. *Dr. Ştefan Munteanu,* rectorul Academiei teologice şi profesorilor aceleiaşi înalte şcoale.

Trimitem aceleaşi bune urări şi celui de-al doilea confrate dela hotare. GR. T. M.

† Pr. IOAN BRÂNZEA. Preotul Ioan Brânzea a fost o făclie curată care s'a mistuit zi de zi şi clipă de clipă, luminând mereu altarul sfânt al ortodoxiei româneşti din cetatea Braşovului. Nebun în sens paulin pentru Hristos, sufletul lui aprins de ideal a depăşit puterile de rezistenţă ale unui fizic prea delicat pentru lupta continuă din toate tranşeele vieţii creştine. Suflet curat ca de serafim, s'a desinteresat complect de cele ale vieţii trecătoare, dându-şi cu o dărnicie neprecupeţită viaţa sa întreagă lui Hristos Dumnezeu. El

a slujit zi de zi, într'un chip măreţ, liturghia sfântă a împlinirii datoriei prescrise în Testamentul Mântuitorului pentru toţi preoţii aceia cari vor să fie desăvârşiţi, cari vor să fie urmaşi adevăraţi ai Păstorului cel bun. „Profesor de religie cum liceul Şaguna n'a avut dela D. Făgărăşianu încoace", ofiţer activ şi însufleţit al Oştii Domnului, preşedinte care da viaţă Societăţii Sfântul Gheorghe din Braşov, compozitor, instructor şi conducător iscusit de coruri bisericeşti şi naţionale, părinte adevărat al orfanilor din internatul ortodox şi preot gata să săvârşească totdeauna orice slujbă neremunerată a fost Ioan Brânzea. Dar cine poate să spună toate ostenelele şi toate realizările acestui idealist?

In ziua de 3 Ianuarie a. c., în vârsta fragedă de abia 32 ani, preotul Ioan Brânzea s'a stins ca o floare de primăvară atinsă de brumă. Biserica ortodoxă a pierdut în el un slujitor devotat, neamul românesc, un fiu ales, iar noi toţi aceia cari l-am cunoscut, un prieten cum rar mai putem întâlni în zilele noastre. Pr. I. Brânzea s'a dus acolo unde desigur sufletul lui bun şi curat se va simţi mai bine decât în valurile lumii pe care s'a străduit s'o încreştineze, dar în urma lui rămâne un gol uriaş, rămâne o soţie şi două fetiţe plăpânde şi îndoliate poate pentru toată viaţa lor. Rămân sbuciumaţi de durere părinţii cari şi-au pierdut suprema lor dragoste, unicul fecior, pentru creşterea şi luminarea căruia s'au jertfit pe ei şi toate ale lor...

Noi aceia cari am trăit lângă preotul Ioan Brânzea şi am cunoscut dragostea lui pentru frumos, pentru ideal şi pentru deaproapele său, deplângem plecarea lui prea de timpuriu din mijlocul nostru, dar mărturisim că nu-l vom uita niciodată şi noi preoţii în rugăciunile sfintei jertfe dela proscomidier vom pomeni totdeauna numele fratelui Ioan şi ne vom ruga pentru fericita lui odihnă în corturile drepţilor lui Dumnezeu. Pr. S. CÂNDEA.

O SĂRBĂTORIRE DREAPTĂ. Duminecă, 17 Ianuarie a. c. a fost sărbătorit la Universitatea din Cluj sexagenarul profesor Dl Sextil Puşcariu. Despre cinstita personalitate a strălucitului sărbătorit, ne rostim în prim articolul fascicolului acestuia. Biserica noastră — care-i datorează atâta admiraţie — n'a lipsit, fireşte, dela un praznic care era şi al ei. Dela Sibiu, au luat parte la sărbătorire PP. CC. consilieri arhiepiscopeşti Tr. Scorobeţ şi V. Nistor, ca reprezentanţi a I. P. Sf. Mitropolit Nicolae. Dl Prof. univ. Dr. I. Mateiu, în numele F. O. R.-ului, l-a salutat pe preşedintele ei, cu acelaş drept entusiasm, cu care i-a zugrăvit simpaticu-i chip în „Renaşterea" din 17 Ianuarie a. c. Punctul optim al acestei prăznuiri, l-a alcătuit desigur cuvântarea P. S. Episcop *Nicolae Colan* al Clujului. P. S. Sa, i-a prezentat sărbătoritului, învelit în stratele calde ale graiului Său bine întocmit, ploconul laudelor cari i se cuveneau negreşit Dlui Sextil Puşcariu din partea Bisericii pe care o iubeşte şi o slujeşte. GR. T. M.

EXTERNĂ.

DIN POLONIA ORTODOXĂ. Sfântul Sinod al Bisericii ortodoxe din Polonia adunat la Varşovia, în şedinţele sale din 15, 16 şi 17 Oct. 1936 a decis solidarizarea Bisericii ortodoxe cu acţiunea întreprinsă de „comitetul pentru ajutorul de iarnă al şomerilor".

Sf. Sinod a aprobat întrebuinţarea liturgică a limbii polone în acele localităţi şi biserici în cari necesităţi reale o vor reclama. S'a aprobat textul polon al liturghiei Sf. Ioan Gură de Aur, Panahida şi Molitvelnicul. Până acum lipsea o decizie oficială în acest sens, deşi oficieri în limba polonă au avut loc încă din anul 1935.

In ziua de 11 Nov. — sărbătoarea naţională a Polonilor — I. P. S. Sa Dionisie, mitropolitul Varşoviei înconjurat de un mare sobor de preoţi a oficiat în limba polonă şi apoi în limba veche slavonă.

Acţiunea pentru introducerea limbei polone în cultul ortodox din Polonia a început mai de mult, însă abia în 1934 s'a format o comisie pentru traducerea cărţilor liturgice din limba slavonă în limba polonă. Cu tot scepticismul şi opoziţia surdă a credincioşilor ortodocşi, vedem că ierarhia s'a lăsat convinsă de necesitatea acestei reforme, pe care numai o înregistrăm acum, rezervându-ne dreptul de a o discuta cu altă ocazie mai pe larg. Dr. L. STAN

PATRIARHIA SÂRBEASCĂ CONTRA COMUNISMULUI. La impresionanta cruciadă de slovă anti-comunistă, aflăm cu multă bucurie că s'a asociat şi Biserica soră a Jugoslaviei. Căpetenia ei, I. P. S. Patriarh Varnava, într'o scrisoare pastorală trimisă la propovăduire de Sf. Sărbători ale Naşterii Domnului, denunţă comunismul în termeni viguroşi ca pe cel mai periculos şi mai crunt duşman al Bisericii lui Hristos şi a actualei rânduieli sociale. Biserica sârbească va lupta fără răgaz contra lui, cu optimismul celei ce ştie că isbânda va fi de partea ei. E semnificativă şi vrednică de reţinut, în această privinţă, următoarea socotinţă a I. P. S. Patriarh Varnava: în lupta contra primejdiei comuniste, nu poate încăpea nici un compromis, ştiut fiind că „buruiana nu se taie, ci se rupe cu rădăcină cu tot!"

Doamne ajută-le! Şi lor şi nouă. GR. T. M.

NOTE ŞI INFORMAŢII

ÎN AJUNUL anului nou, a fost sfinţită la Sinaia, de către I. P. S. Patriarh Miron, biserica de lemn din Maioreşti (jud. Mureş), pe care a cumpărat-o M. Sa Regele Carol II, ca s'o aşeze în curtea castelului Foişor. Biserica are o vechime de 360 ani şi un rol important în cultivarea credinţei şi a slovei româneşti. In locu-i, parohia Maioreni primeşte un frumos şi încăpător locaş dumnezeesc din cărămidă, care e în construcţie.

-o-

PRIMA TRUPĂ de călugăriţe ortodoxe dela mănăstirea de maici „Sf. Elisaveta" din Cluj, a plecat la spitalul din Reghin, să aline suferinţele bolnavilor. „Viaţa ilustrată" (Ian. a. c.) ne arată chipurile lor albe şi'n cele dinafară. Vom reveni.

-o-

P. S. EPISCOP ANDREI al Aradului a sfinţit de curând temelia celui mai încăpător lăcaş de închinare al ţării: catedrala ortodoxă din Timişoara. Când măreaţa biserică va fi terminată, problema reînfiinţării episcopiei ortodoxe a Timişoarei — pentru care a pledat convingător, nu de mult, Dl Prof. univ. Dr. V. Loichiţă la Senat, va putea fi soluţionată cu mai multă uşurinţă.

-o-

SENATUL ROMÂNIEI — şi cu el, ţara întreagă — a avut prilejul, la sfârşitul lui Ian. a. c., să se convingă încă odată despre adevăratele sentimente româneşti ale unaţiei, în speţă, ale episcopului Băii Mari Dr. Al. Rusu. Iată despre ce-i vorba. Biserica „Invierea Domnului" din Suceava — ctitoria soţiei lui Petru Rareş, Doamna Elena — zidită în 1550, ne-a fost răpită de guvernul austriac în 1782 şi dăruită romano-catolicilor. La 1836, aceştia zidindu-şi o biserică, ctitoria Doamnei Elena e cedată rutenilor uniţi. „Furtul" e „legalizat" în 1873, când rutenii uniţi o trec în cărţile funduare ca proprietatea lor. In 6 Dec. 1936, printr'un jurnal al consiliului de miniştri, biserica domnească din Suceava e înapoiată ortodocşilor. P. S. Rusu al Băii Mari se'nfurie, protestează şi face proces ministerului cultelor. Chestiunea a ajuns în faţa Senatului, care, prin rostul Dlor Prof. N. Iorga, ministru V. Iamandi şi I. P. S. Mitropolit Nicolae, l-a scărmănat pe atât de puţin patriotul vlădică unit al Băii Mari. A fost o lecţie nimerită dată dela un loc atât de înalt nu numai pomenitului episcop unit ci tuturor celor cari îi împărtăşesc papistăşeştile şi strâmtele-i vederi.

GR. T. M.

-o-

MĂRUNTE DIN RUSIA:

Ziarul „Kurjer Warszawschi" din 17 Oct. 1936, anunţă că în Iaroslaw a fost arestat episcopul

Antonie şi 15 preoţi, că a fost dărâmată catedrala din Saratow, iar bisericile închise; la fel au fost închise şi bisericile din Odessa.

— In Moscova au fost arestaţi 80 clerici, în Leningrad, 110 iar în Kiew, 95.

— „Tygodnik Ilustrowany" Nr. 42 din 18 Oct. 1936, publică o fotografie a bisericii Maicii Domnului dela Kazan, zidită în Moscova în sec. XVII, pe care bolşevicii au început s'o dărâme.

— In Kiew s'a 'nceput dărâmarea mănăstirii Sf. Mihail. Din cauza persecuţiei religiei creştine în Rusia, s'a organizat un cler ambulant, ai cărui membrii vizitează o localitate după alta, propovăduind şi întărind poporul în credinţă, ca în timpurile apostolice.

— În anul trecut 1936, patriarhul Varnava al Sârbilor a rupt legăturile canonice cu locţiitorul de patriarh al Bisericii ortodoxe din Rusia, Mitropolitul Serghie, din motive neserioase, mai mult politice se pare.

(Datele şi informaţiile de mai sus atât asupra bisericii ort. din Rusia cât şi asupra celei din Polonia sunt luate din publicaţia „Ştiri curente" [Wiadomosci Biezace] din 15 Nov. şi 1 Dec. 1936, ce apare sub auspiciile d-lui Dr. Z. Zagórowski, director în ministerul cultelor din Varşovia şi este redactată de studenţii Facultăţii de teologie ort. din Varşovia). L. S.

Ştim prea bine că sunt şi la noi în ţară destui capsomani cari susţin cu pumnul strâns proptit pe creştetul capului (cunoaşteţi salutul mânios al „frontului popular", nu?), că fericirea terestră s'a localizat geograficeşte între Nistru şi Ural. Nu pentru pocăirea lor dăm aceste veşti cari au făcut ocolul lumii.

— Cunoscutul scriitor francez André Gide, convertit subit la comunism, a făcut cu curaj „mea culpa", tot atât de subit. Un simplu voiaj în Rusia l-a tămăduit — poate pentru totdeauna.

— Oficiosul bolşevic „Pravda" se plânge că unele societăţi muncitoreşti lucrează puţin şi prost. Pricina: ce discută atâta încât proletarii nu mai au răgaz şi pentru lucru.

— Un băieţaş a fost călcat în picioare de miliţienii roşii şi bătut în aşa hal, încât a fost nevoie să fie operat. Vina lui? Vină inocentă de copil: a întârziat prea mult în faţa vitrinei unui magazin cu jucării.

— Doi membri ai Academiei de ştiinţe din Rusia — Cicibatin şi Datiev — au căpătat învoire să facă o scurtă călătorie de studii prin Europa. Odată scăpaţi din iadul bolşevic, n'au vrut să se mai întoarcă înapoi cu nici un chip. Toate insistenţele solilor trimişi să-i aducă acasă au rămas zadarnice. „Lăsaţi-mă să-mi sfârşesc zilele şi să lucrez cum vreau şi cum pot", scria unul. Iar celălalt: „prefer situaţia ce ni s'a oferit în industria capitalistă tuturor academiilor sovietice".

Ca să se ştie!...